BERKETZ ISTVÁN UTÓDA
* * * kelmefestő és vegytisztitó gyára * * *
Budapest, IX. ker., Kinizsy-utcza 14. szám. *Czégtulajdonos: Kovács Endre.*

Kitüntetve: **Páris, Bécs, — Budapest, Szeged.** — *Alapittatott 1864.* Telefon 63—36. *Vidéki megbizások pontosan teljesittetnek.*

Gyüjtőtelepek: Andrássy-út 50. szám. Lipót-körút 16. szám. Izabella-utcza 66. szám. Rákóczi-út 78. szám. Ullői-út 30. szám. Váczi-utcza 51. szám.

KERBER HENRIK

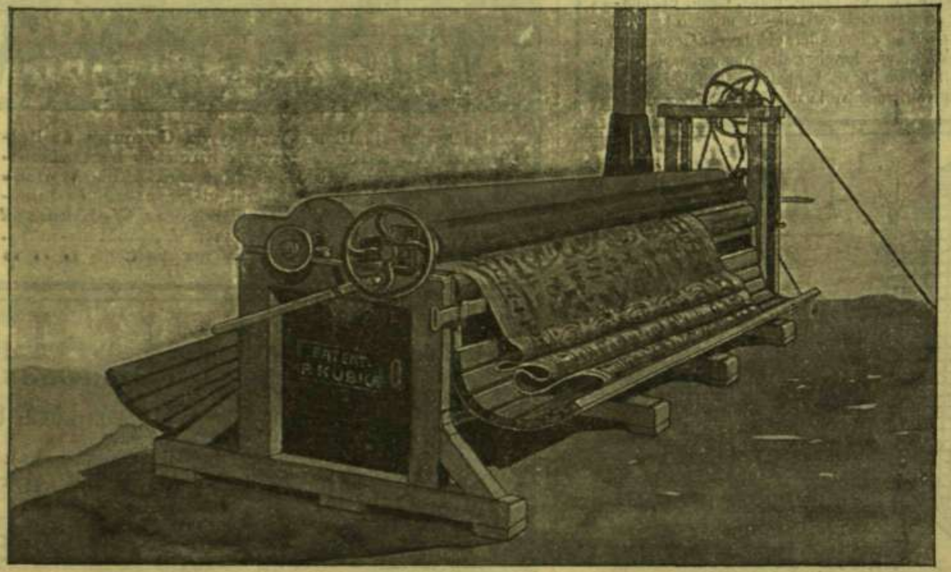

villanyerőre berendezett
szőnyegporló, megóvó és javitó intézete.
Telep VIII., Nap-u. 10. Iroda: VIII., Gyöngytyuk-u. 7.
Elvállal lelkiismeretes és pontos kiszolgálás mellett szőnyegtisztitást, megóvást és javitást.
Szőnyeg-megóvásra száraz és szellős helyiséggel rendelkezem.
Ugyszintén elvállal ablak-, lakástisztitást, szobabeeresztést, valamint lakások pormentesitését és biztos féregmentesitését.
Telefonértesitésre (telefonsz. 53—55) azonnal házhoz küldök.

BŐRSZÉKIPAR
Kendi Antal Bpest, IV. Károly-u. 2.
Angol bőrbutor készitése, festése és renoválása saját műhelyemben.

Ebédlőszékek, iroda-fotelok valódi bőrrel.
Ulőbutor állványok kárpitozása.
Székátalakitások.

Vegyi tisztitás, ruhafestés, gőzmosás czimü ismertető füzetet bárkinek bérmentve küld **Haltenberger Béla, Kassa.**

Félig ingyen! Ára csak K 11.80
„ELEKTRO" aranyóra.

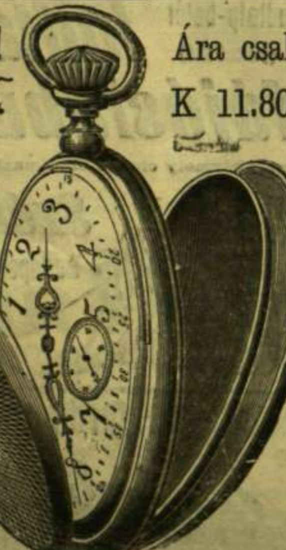

Senkinek sem szükséges ma már valódi aranyórát 200 koronáért vásárolni, mióta az ide lerajzolt kiváló gyártmányu «Elektro»-aranyórát (Glashütte-rendszer) készitik. Ezen óra szerkezetének három fedele van és kizárólagosan változatlan, aranyhasonló érczötvényből és ezenkivül még egy vastag réteg valódi arannyal, mely villamos áram segitségével lesz rávezetve, úgy, hogy kiváló tartósságért teljes garantiát vállalok.
Az «Elektro»-aranyórát senki sem tudja egy 200 koronát érő aranyórától megkülönböztetni. Pontos járásért 5 évig irásban garantálok. Római vagy arabs számjegyekkel.
Minden **Elektro-aranyóra** vásárló ajándékul **egy szép elektro-aranyláncot** is kap.
Minden Elektro-aranyóra mellé 5 évre szóló kezességi jegy van csatolva.
Egyedüli árusitás utánvéttel:
Heinrich Kertész, Wien, I., Wollzeile 34—U.

5 KORONA egy pár elegáns

utczai vászonczipő szürke és barna szinben
Mezei Jenő saját készitményű czipő áruházában
Budapest, IV., Kecskeméti-u. 13.

HOMOK — ARANY
A legjobb és legolcsóbb épitőanyag a homokból czementtel vagy mészszel készült falazótégla, tetőcserép, járda és padlólap stb. dr. Gaspary rendsz. szerint előállitva. **Dr. Gaspary kézi vagy erőhajtásra berendezett gépein vagy formáin a legkülönbözőbb árakban.** A 228. számu ismertetési brosura ingyen. Levelezés és nyomtatványok magyar nyelven. **Leipziger Cementindustrie. Dr. Gaspary & Co. Markranstädt, Leipzig mellett** (Németország).

GLEICHENBERG GYÓGYHELY Stajerország.
Klimatikus gyógyhely. Nyári üdülőhely.
Javalva van a légzőszervek idült hurutjai, izzadmányok, elkérgesedés, tuberkulozis (csakis kezdő, vagy idült, elhatárolt stádiumban), tüdőtágulat, asthma, érelmeszesedés, szivbillentyűbaj, skrofulosis, hólyaghurut, köszvény és csuzbántalmak, nőibajok, idegbántalmak esetén és lábbadozásnál. Tökéletes gyógyeljárás minden indikáczió esetén. **Világhirü gyógyforrások.** Idény: május 15-től szeptember 30-ig. — Prospektusokat küld és minden felvilágositással szolgál a Fürdőigazgatóság.

Ha őszül a haja, ne használjon mást, mint a
„STELLA"-HAJVIZET,
mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételü szer, mely a haj eredeti szinét adja vissza. **Üvegje 2 K.**
ZOLTÁN BÉLA gyógyszertárában,
Budapest, V/49, Szabadságtér, Sétatér-utcza sarkán.

Betegtoló-kocsik rokkantak és lábbadozók számára. — Utczán és szobában leendő használatra. Jótállás mellett a legjobb kivitelben, eredeti gyári árban szállit
KELETI J. orvossebészi mű- és kötszergyáros Bpest, IV., Koronaherceg-u. 17.
Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

A kebel fejlődése.
A művészet, melylyel szép keblet lehet elérni, Páris asszonyai és minden ország elegáns hölgyei előtt, a kik a **Pilules-Orientales**-t (keleti pilulákat) használják — jól ismert. Csak a **belső** kezelés fejt ki előnyös befolyást a kebel fejlődésére és erősitésére és ebben a tekintetben a **Pilules-Orientales** oly hirnévre tettek szert, a mely kizárja, hogy ezeket más präparátumokkal, mint: puder, liszt stb. hasonló megkisérlett szerrel összehasonlitani lehetne. Kivülről alkalmazott szerek, mint: balzsam, pomádé, frottirozás és mindennemü készülékek hatástalanoknak bizonyultak; a szükséges ingert elő nem idézték, mert a kebel fejlődése egyes-egyedül a tápsejtek különös belső funkciójától függ. A **Pilules-Orientales** használata által, — ezeknek sajátszerü növényanyaguk következtében, a melyet tartalmaznak, — ezen funktió csak annál erősebb lesz, erősebb vér kering a kebel környékén, a mely a kebel fejlődését és keménységét előidézi. A fiatal leánynak tehát módjában van keble természetes fejlődését előmozditani, az asszonyoknak pedig, hogy keblük teltségét megszerezzék, vagy visszaszerezhessék. A **Pilules-Orientales** különös hatással vannak a kebel szép formájának előidézésére és teljesen eltüntetik a váll- vagy nyak csontelőugrásokat, melyek graciózus teltséggel betakartatnak. 30 évi tapasztalásra támaszkodva kijelenthetjük, hogy ezen pilulák teljesen ártalmatlanok és hogy azokat az egészség legcsekélyebb veszélyeztetése nélkül lehet alkalmazni. Könnyü, diszkrét kezelés. Egy üvegecske használati utasitással 6 kor. 45 fill. franco; utánvéttel 6 kor. 75 fill. **J. RATIE,** gyógyszerész, 5 Passage Verdeau, Paris. Utánzatoktól megkimélendők kérjünk határozottan franczia bélyegzővel «**Union des fabricants**» ellátott dobozt. Budapesti raktár: Török József gyógyszerész Király-utcza. Prágai raktár: Fr. Witek & Co., Wassergasse 19.

(Franklin-Társulat nyomdája Budapest, IV., Egyetem-utcza 4. szám.)

26. SZ. 1909. (56. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. | FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. | BUDAPEST, JUNIUS 27.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utcza 5. *Kiadóhivatal:* IV. Egyetem-utcza 4. | Egyes szám ára 40 fillér. | *Előfizetési feltételek:* Egész évre — — 16 korona. Félévre — — 8 korona. Negyedévre — — 4 korona. | A «*Világkronika*»-val negyedévenként 80 fillérrel több. | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

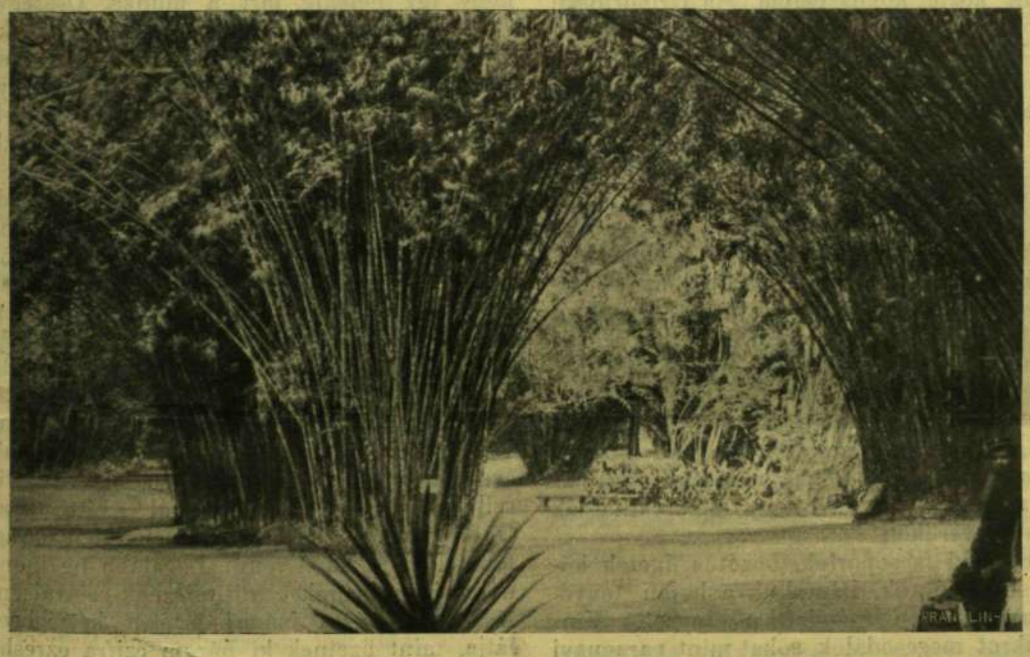

BAMBUSZNÁD CSOPORT.

SANTOS.

(Braziliából.)

GYERMEKKOROM óta szerettem a helyeket, hol viz meg föld ölelkeznek össze. Szerettem csodás összesimulását a haboknak a parttal. Gyerekészszel akartam volna tudni, mért megy csak eddig a viz, mért nem tovább?

Legszebb harmoniáját fövényes partnak a tengerrel itt Santosnál láttam. Csodaszerűen olvadnak össze; a nagy egyetértést csak az apály rontja meg. Hogy aztán mint duzzogó szerelmesek újra összeölelkezzenek.

Beljebb a parttól különös házikók, nyaralófélék lehetnek. Közöttük házmagas bokorfajta. Tavaszi reggelen rikitók a színek. Kávészinű homokra loccsan a tenger zöld vize. Sárgára, fehérre, kékre festett házak körül sorakoznak a haragoszöld bokrok.

Átlátszó, szinte ragyog a levegő.

Messziről szeliden hegyes partvidék közeledik hajónkhoz. Már a villasor is domboldalra kapaszkodik fel.

Odébb már sziklák merednek. Csak egy-egy folt látszik ki belőlük a sűrű növényzettől. Szabad szemmel kivehető, hogy hasitja meg az egyforma zöldet hatalmas vizesés.

Hegyektől köritett, széles tenger-országúton haladunk. Még egy hatalmas kanyarodás és előttünk Santos kikötője. Jóformán az utolsó perczig bujt előlünk az oczeántól szeszélyesen kivájt öbölben. Első, a mi meglep, a tengerből kimeredő magános hegysorok. Olyan, mint mikor ügyes kéz szeli le egy csapással a czukorsüveg hegyét. Alig valami áll ki belőle. Micsoda erő lehetett, mely leszakitotta? Bizony csak emberkéz, meg emberész alkotta gépek. — Ezelőtt vagy húsz évvel nagyobb volt Santos hirhedtsége hirességénél, az ott örökösen dühöngött sárgaláz miatt. Az oda igyekvő hajósokat előre elsiratták hozzátartozóik. A kikötőt körülölelő lápos, mocsaras süppedék ontotta a miazmákat és hullott az ember. Néha mind a hajó népe. Akár csak nem is olyan régen Rio-de-Janeiro kikötőjében, hol valamelyik hajón egész magyar czigánybanda pusztult így el.

Talán egy maradt belőle vészhirmondónak. Santosban van is róluk szóló emlékjel. A kikötő bejáratánál kiálló hajóroncs. Beszél az utasokat elpusztító sárgalázról. A fertőzött hajót aztán mindenestül lesülyesztették.

Ki tudja még hány kipusztult hajónak, elpusztult hajósnak temetője ez a kikötő.

Ma máskép van. Lehordott hegyek földjével, kövével töltötték ki a mocsaras partot. Milliók árán. Azok a csonka kúpok a sárga halál legyőzését hirdetik. Ma már Santosban nincs sárgaláz-járvány, legfeljebb szórványosan akad még.

Az így épített parton hosszú rakodópart épült. Egymás hátán rajta a számozott raktá-

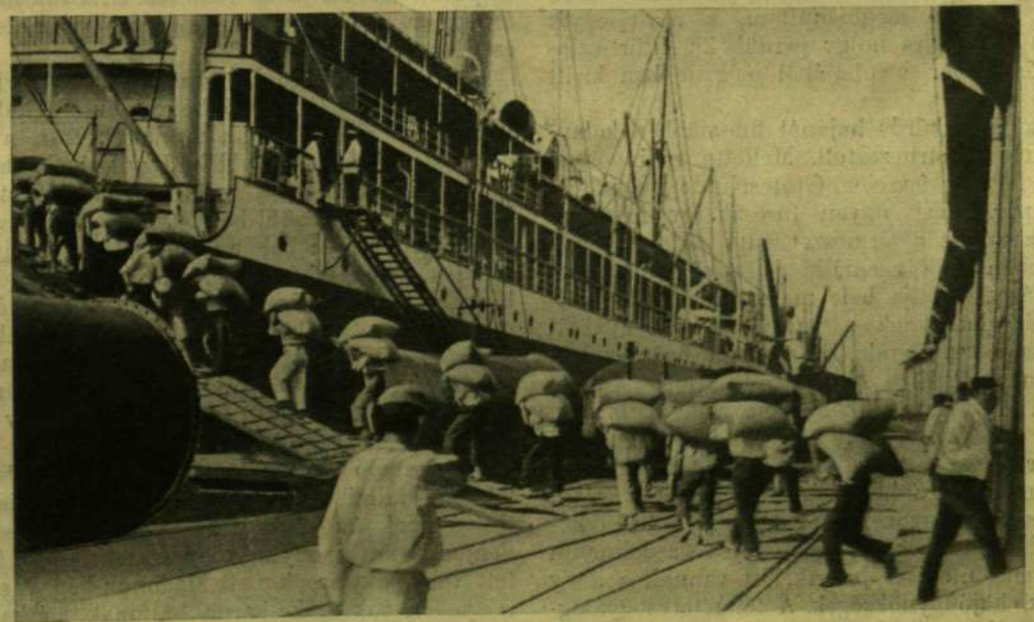

KÁVÉ-RAKODÁS.

SANTOSI KÉPEK.

A BRAZILIA-UTCZA SANTOSBAN.

rak. A város első utczájával szemben horgonyt vetünk. Mert hoszszában a parton egész nemzetközi hajóraj tanyáz. Epedve keresek bazámbelit, — hiába. Végre rátalálok az osztrák Lloyd egy teherszállítójára, és itt a föld tulsó felén magamban üdvözlöm az osztrák szomszédot. Mellettünk olasz hajó ünnepel, lévén királyának születése napja. Az összes árbócz zászlódíszben, és egész nap halljuk az olasz csinnadrattát. A mint biztosan állunk, összegyűl a kikötő csőcselék népe. Csupa nevető, fekete pofa. Bezzeg nem ilyenek a mi parádés négerjeink. Ezek munkának vetköztek. Hosszú, majom karjukat kezdő színész módjára nem tudják hova tenni a nagy bámulástól. Vigyorognak reánk, európai asszonyokra kétségbeejtő arczjátékkal. Nehány asszony is előkopog, meztelen lábukon éktelen nagy fapapucsokkal.

Nekünk meg első dolgunk volt a városba készülődni. Húsz napja jártuk már a drága, felejthetetlen tengert. Hanem hát napról-napra a fáczánhúst is megúnjuk. Elfogott bennünket az a láz, a mit csak hosszú út után kikötőbe érkezett érezhet.

Különös utczába kerülünk. Egyik oldalán, legelől, templom terpeszkedik, mintha odatévedt volna. A hosszú házsor majd minden ablakában kihivó tekintetű néger nő mutogatja fogait.

Rózsaszín meg fehér ruhákban. A jól kivágott derékból meg kirí szürkés-feketés nyakuk. Tetőtől-talpig végig mustrálnak bennünket. Némelyik meg dühös szemekkel néz végig minket, európai asszonyokat.

Egyenesen a főutczára jutottunk ki. Rosz a kövezete. Kocsiforgalom majdnem teljesen hiányzik. Úgy látszik, e kis területre szorult város népe sokat használja a lábait vagy keveset jár. Inkább az utóbbit vettem észre. Mert többet látunk az utczákon európai átutazókból, meg letelepültekből, mintsem benszülött négerekből. Urinőket meg épenséggel nem látni. Annál inkább megbámultam, a mint egyik kapualjból czifra hölgy perdült ki. Áttört csipkés, fehér párisi ruhájából még jobban kiritt fekete teste.

Gyapjas, gyűrűs hajánál finomabb a kalapján lebegő struczcztoll. Mellette redingotban néger ifjoncz feszeleg. Groteszk, de mégis elegáns pár. Kicsit ugyan furcsák így félgyászban, a mihez a természet adta a feketeséget. Különben ez a zseniális fajta elegáns könnyedséggel találja bele magát az alig kivivott szabadságba. Ezek a rabszolga nagyapáktól származó gavallérok Braziliában özönlenek a diplomás pályákra. Akad közöttük még miniszter is. Az üzletet inkább európaiakra bízzák.

Dél felé jár. Néhány nagyobb középület előtt csoportokban áll az aranyifjúság. Csak hogy ujjal nem mutatnak reánk. Úgy látszik, ritka itt a sétáló asszony, akár Mahomed hívei között. Most már keskenyebb, de veszedelmesen forgalmas utczába jutunk. Itt vannak a nagy irodák, hajóügynökségek. A félméteres gyalogjáróra rákapaszkodnak az ácsorgó lovak, nyomukban nagy társzekerek. Aggódva surranunk el mellettük, nem áll-e rugásra a lába valamelyik nagytermetű teherhordó lónak?

Fellélegzem, mikor kert bejárata elé érünk. A város parkja ez. Különös törzsű, szeszélyesen nőtt tropikus fák tartják néha nappal is sötétesen az utakat. Egy helyen patak tör át a vastag fagyökereken. Előttünk jobbról-balról a nádak nádja, a bambusz.

Itt-ott közte kókuszpálma. Ha csoportosan áll, többnyire egyforma magas. Mintha nagyralátóan figyelné társait, hogy ha valamelyik nyúlni kezd, utána nőhessen. Terpeszkedő levelű legyező-pálmák beillenének királyi hűselőnek. Remekbe nevelte a szabad levegő. Jellemző kertje ez ennek a vidéknek, kertészkéz korlátozta vadságával.

Azt tartom, nem láttam igazán egy várost, ha meg nem néztem valahonnan a magasból. Kitünő alkalmat ad erre Santosnál az a magános hegy, mely szinte őrködni látszik a város felett. Tetején fehérfalú kápolna. Nehéz felkapaszkodni alig kanyargó, meredek útján, de megéri. Különben a hol túlmerészen emelkedik, lépcsőkbe van vágva. Itt-ott az út mentén négerek apró házai. Beljebb hihetetlenül piszkos, fekete lurkók szedik az érett szamóczát, szaladnak elébünk, hogy odakinálhassák szurtos tenyerükön.

Egyre sűrű facsoportok, bozótos ligetek között visz fel útunk. Bámuljuk a buján tenyésző forróégövi, tengermelletti növényzetet. Minden bokrot megcsodálok, sokat mint paraguayi ismerőst üdvözlök. Némely helyen egész banána-liget. A hatalmas súlyos fürtök végén összetett tölcsérforma, hússzinű, óriás virágok. Itt már lakóháznak kell lenni. Elkerített udvarban húzódik meg. A fedett bambusznádtornáczról sárgára érett banána-fürtök lógnak le. Borsos ellenértékért szivesen kinál meg vele. Meg-megállunk, gyönyörködünk a folyton szélesedő panorámában. Hegyünk lábánál a négyszögekbe telepedett város, kilométerekre kiépült tengerpartjával. Hoszszában a sok hajóárbocz, mint egy-egy felkiáltójel válik le a csodásan kék égről.

Előtte a csillogó tengeröböl, körülkerítve azokkal a mesébe való hegyalakulásokkal, a milyeneket csak Brazilia produkál. Három oldalán hullámos hegyvidék. Egyforma zöldjét széles vizesés bontja meg. Mintha láthatlan kéz öntene végig zöld bársonyon folyó ezüstöt. Negyedik oldalán beléje fut a tenger. A milyen virágos a város környéke, annyira nélkülözik házai a kertet. Alig egy-két zöld folt a kőtömegekben... Felérünk a hegy kis területű csúcsára. Nagy, kopasz kápolna rajta, magas kőkereszttel. Oldalt a paplak, valami barátnak aziluma. A kiről az a vád kering, hogy jó pénzért nem sajnálja a német söröcskét az ide kutyagoló idegenektől. A kápolna belseje tele fogadalmi ajándékkal, életnagyságú viasztestrészszel. Az oltáron a csodatevő Nuestra Senjora, (miasszonyunk), régi, feketének festett vagy feketére kopott Madonna-kép. A sekrestyében sok szőke-barna hajfonat, mátkapárok képe, számtalan határköve az emberi vágyak sikerültének, kudarczának. Pár lépésre a szent helytől nyitott pálinkamérés. A hegyről le már kellemetlenül lejtős az út. Valósággal gurulunk lefelé és fele idő alatt ott vagyunk a hegy lábánál. A főutczán épen akkor robog végig a tipikus délamerikai közös kocsi, az öszvérvonat. Három egymás mellé fogott ösztövér húzza. Még pedig vágtatva.

Másnap ezen az alkalmatlanságon robogtam a város vásárcsarnokába, hogy megismerjem Santos piaczát.

Megszokott vásári zaj, jellemző illatkavargással. Néger asszonyok kinálgatják bőbeszédüen holmijokat. Úgy látszik, a fehér meg a fekete kofáknak ugyanegy a természetrajzuk.

Tulsó végén a csarnoknak sosem látott különös halak. Vízvezeték hiányában hamar elepednek. Szegény a piacz, mint a legtöbb tropusi helyen, valóságos gúnyjára a bőven termő anyaföldnek. Gabona helyett csak úgy ontja magából a sok diszdudvát.

A santosiak mégsem panaszkodhatnak, mert van mit kenyérre váltaniok. Ez a kikötő, mondhatni, egész Braziliának kávékikötője.

Nem mindennapi látvány, a hogy temetik a kávét egy-egy hajókolosszus gyomrába. Majd egy egész napon át néztem ezt a mulatságot.

Érdekes megfigyeléseket lehet ilyen pakkolásnál tenni. Hajónkon először napszámra ment a munka. A hosszúkarú markos néger legények mindegyike nyögve czipeli egymásután a hatvan kilószsákokat. Széles hátuk megrokkanni látszik a nagy súly alatt. Szitálni kezd a sűrű szemű eső. A kényes legények sorban előveszik nagy esernyőjüket és fél kézzel tartva czammognak terhükkel. A kapitány belátta, hogy így hetekig tart a munka. Összegyűjtötte a feketéket, hogy most már mindenki a szerint kapja a millreiszokat, a hány zsákot felhordott. Egyszerre eltüntek az esernyők, két-két zsák került a hátakra és könnyedén futottak fel a hajóra százhúsz kilós terhükkel.

Épen a városba igyekeztem, egyik tiszt tekintélyére volt szükségem, hogy el ne sodorjanak a parttal összekötő ¡ állóról. Ilyen módszerrel hamarosan végére is jártak a munkának! Még egyszer kimentem örök búcsút venni a városról. Össze akartam vásárolni néhány santosi különlegességet. Megdöbbentő a drágaság, a hol négy koronát érő három millreiszost kell egy tuczat képeslapért kifizetni.

Ennek a vidéknek is van háziipara. Finom munkájú lapos tál alakú kosarakat fonnak a czukornád széthasogatott héjából. Eredeti a szinesre festett pálmarostból szőtt tarsoly. Olcsó pénzen legfeljebb keményfából faragott fapapucsokat lehet venni. Legalább ne mondanák pénzegységüket millreiszknak-ezerrájsznak. A ki még nem ismeri értékét, kétségbeesve látja, mint fizetnek ki három czifra ezresbankót néhány képes levelezőlapért...

Mire visszaértem hajónkhoz, épen befejezték a rakodást. Estebédnél már nyilt oczeánon tárgyaltuk a látottakat. Azontul pedig a kávé jegyében éltünk. Napról-napra megnyitották a nagy szellőztetőket, s ilyenkor a hajó mélyében a rengeteg zsáktorlaszokon rémült patkányseregmenekül egymás hátán. Árnyékos szögletekbe surrannak a beözönlő világosság elől.

Kövére hiznak itt ezek az ingyenélők és hiába ellenük minden védekezés. Az egyszerűbb hajósnép még megtűri őket babonából. De a főbb parancsolók kitartóan pusztítják. Minden nagy út előtt elzárják a hajó belsejének nyilásait. Egy helyen özönlik beléje a gyilkos szénkéneg és hull rakásra a patkány had. Mégis ezen a németesen tiszta Norddeutscher Lloyd gőzösön minden este patkány-muzsika mellett alszom el, a hogy czinczognak, vigadnak kabinom falazatában. Hajósbabona szerint kedves bölcsődal, azt jelenti, nincs még veszély...

Báró Babarczyné Jósa Jolán.

KISÉRTÉS.

A játszótér sarkában egy padon
Ül egy fűcska bús hallgatagon,
Mellette mankó, — nyomorék szegényke,
Összébbszorúl a szívem érte!

Előtte vígan ezer ép gyerek
Futkározik, birkózik, hentereg;
Ő csak néz, csak bámul hosszan reájok,
S nagy, kék szemébe könny szivárog.

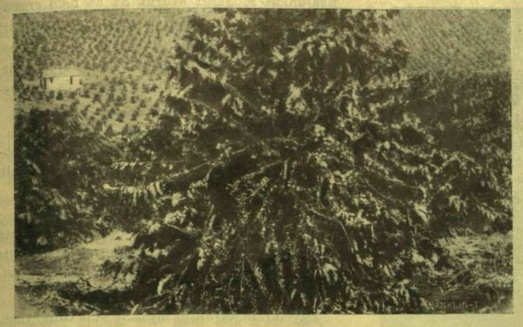

TIZ ESZTENDŐS KÁVÉCSERJE.

KÁVÉSZÁLLÍTÁS A VASUTI ÁLLOMÁSHOZ.

SANTOSI KÉPEK.

Ti könnyelmű, kegyetlen emberek:
Vigyétek innen ezt a gyermeket,
Ha már élte keresztjét ráraktátok,
Még külön is ne kinozzátok!

És te Örökbölcseség, Istenem,
Küldj e mélységbe egy sugárt nekem.
Vigyorog rám a sátán... Mit feleljek?
S mit a saját csüggedt szivemnek?!

Szabolcska Mihály.

TENGEREN.

Kék vizű hullám lágy csobogása
Suhanj el lelkem álmai felett,
Halk libbenéssel, sirály suhogással
Altass szivemben bús emlékeket.
Veszszen a multba mind, a mi mögöttem,
Síró szerelem, hervadó levél,
Töltse el lelkem szelid álmodással,
A mit a tenger lágy szava regél...

Vágytam reád, te tiszta, fényes kárpit,
Arany opálban fürdő végtelen;
Képzeletem kibontja vitorláit,
S merészen elcsapong e téreken.
Az életharcz mennydörgő fergetege
Szelid méhdongás lesz, míg ide ér,
S iszsza a lelkem édes álmodással:
A mit a tenger lágy szava regél...

Az élet ott, a kék hegyek aljába'
Boldogságot, üdvöket nem terem,
Királyi tróntól fosztva, megalázva
Koldusként csatangol a szerelem.
A leventék sem rózsákért csatáznak,
Babérkoszorú sem kell, csak kenyér;
Hajóm ne kösse ki, hadd ringassa lelkem,
A mit a tenger lágy szava regél...

— Óh, bár e napnak sohse lenne vége,
Lenne örök e rózsás alkonyat;
Nincs kedvem látni a nagy messzeségbe,
A ködbevesző, színes partokat.
Csak menni, menni, egy álomszigetre,
Melyet az ember el soha nem ér,
És hallgatni, nagy, örök hallgatással,
A mit a tenger lágy szava regél...

(Velencze.) *Kiss Menyhért.*

A FEKETE VÁROS.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

István faluból Rimaszombattá lassan lett. A hol egy vár volt (mint itt Szabadka), ott szükségképen városnak kellett támadnia, mert a vár nagy fogyasztó, mindenféle mesteremberekre rászorult. Hát jöttek, mint a juhok a sóra. Kivált ha nagy úré volt a vár, a ki fényűző életet folytatott. Az úri pompát ebben a korban nem a mostani mértékkel állapították meg, hogy mekkora istállót tart, mennyi estélyt tart az illető s kinél dolgoztat Párisban vagy Bécsben a felesége, hanem hogy mekkora várost *hullajtott* el maga körül. Így lett a Homonnyak házifüstje nyomán Homonna, az Eszterházyak révén Kismarton, Pápa vagy Tatatóváros, a Károlyiak markán át Nagykároly, stb.

Rimaszombatnak azonban nagyobb szerencséje volt, mint kellett volna. Szabadka s illetőleg Rimaszombat túlon-túl nagy úré, a Rákócziaké volt. No, az pedig olyan nyughatatlan familia, a melyik nem ér rá egy helyen lakni.

Mostanság ugyancsak nem látszott egyébnek, mint egy nagyobb falunak, kétablakos alacsony házikóival, melyeknek nád- és szalmafedelei alatt már akkor sűrűn laktak cserzővargák, csapók, kékfestők, csutorások s más mesteremberek. Igaz, hogy egy város akkor nem volt felismerhető a szemek útján, nem lévén felirások vagy kirakatok, a várost leginkább az *orral lehetett észrevenni.*

A mint végighajtatott Görgey, érezte a cser savanykás szagát (hát ez itt egy cserzővarga), majd a foghagyma csiklandozó illata kezd terjengni, ez a kolbásztól és a kocsonyától származik, a hentes háza előtt megyünk. «Jézus Mária, hajts Preszton, mert mindjárt elájulok.» Világos, mint a nap, hogy egy gyertyamártó portájához közelednek és be kell az orrt fogni. Valóságos mennyei megkönnyebbülés, mikor ebből az atmosphaerából kijutva, egy nyitott ablakból a csiriz kezdi átformálni a levegő ízeit; csizmadia Isten fia dolgozgat odabent a legényeivel. S így megy ez véges-végig az utczákon, különböző illatok jelzik a különböző üzletágakat. A nagy négyszögletes piaczon a roppant czipógarmadák fakóságát élénken tarkitották a nyár első ajándékai, a piros cseresznyebogyók. Bizony a természet is anya — a gyerekeket szolgálja ki legelőbb. Görgey leszállt, hogy Rozálinak vihessen ajándékba a cseresznyéből. És milyen szerencse, a míg a cseresznyét mérte a kofa, a közelben mézeskalácsos sátrat pillantott meg. No hát oda is be kell térni. Ott aztán bőven akad ajándéknak való. A mézeskalácsosság a legszellemesebb mesterség. Nem a Merkur patronátussága alatt áll az, hanem az Ámoré alatt. Csupa merő szerelem, csupa incselkedés. Nem is mesterember a mézeskalácsos, hanem poéta. Hangulatot ébreszt, mosolyt fakaszt az ajkakon, elpirulásra kényszeriti az arczokat a sütemányeivel, mint az a gondolataival. Úgyszólván a szájába rágja a vásárlónak, ötletekkel látja el, hogyan legyeskedjék, csintalankodjék a fehérnépek körül. Ott van a mézeskalács sziv, — egy kis czélzás, mandulával kirakott lovas, — egy kis jóslás, pólyásbaba vagy csak a bölcső,— egy kis szemtelenkedés. Hanem ha az apa veszi, minden figura csak nyalánkság. Görgey tehát megvett egy csomót s így megrakodva folytatták útjukat Osgyán felé.

A szabadkai hídon túl azonban egy csoport ember állt, közvetlen a korcsma mellett, dárdákkal, vasvillákkal fölfegyverkezve.

— Hó, megállj! — kiálták a kocsi elé toppanva s a lovaknak szegezve a vasvillákat. — Hova akarnak menni?

— Osgyánba, — felelte a hátulsó ülésből Görgey, nagy füstöket ereesztve tajtékpipájából.

Ez a válasz, úgy látszik, meglepte a dárdás embert, a ki a szót vitte.

— Hát nem tudja kegyelmed, hogy Osgyánban a fekete halál dühöng?

— De tudom.

— Hm. És mégis oda akar menni? Nagy dolga lehet. Ugyan kihez akar menni?

— Darvasékhoz, — felelte Görgey egyszerűen.

A kocsmaajtóból egy madárfejű öreg úr, deresedő haja lesimítva levén a füleire, nem hallotta jól a szót, de kiváncsi volt, odakiáltott a dárdás embernek:

— Mit mondott? Hogy hová?

— Darvasni — felelte a dárdás (a miről meg lehetett ismerni, hogy Batyiból való, a hol a «hoz-hez» helyett ilyenkor a «ni» ragot használják), majd Görgey felé fordult. — Ha Darvasni megy az úr — folytatá himlőheliyes arczán valamely vigyorgás félével, — oda nem erre vezet az út.

— Hanem?

— Hanem erre, — és fölfelé az égnek mutatott ujjaival.

— Csak nem akarja mondani, — vágott közbe ijedten Görgey, — hogy...

— Bizony letették már ő kegyelmeik a kanalat.

— Az úr is? — hebegte Görgey elhalványodva.

— Mind a ketten, azóta már a deszkát árulják, tegnap az asszonyt földelték el, ma az urát. De nyugodjék meg kegyelmed, mert, ha olyan elevenek volnának is, mint egy halcsik, vagyis két halcsik, akkor se mehetne hozzájuk, mert nincs az a teremtett élő lélek, a ki a mi akaratunk ellen itt átmehetne, mi lévén a pestis-komissió (s itt kidüllesztette a mellét, nagyot koppantván dárdája nyelével a földön) és bezárva tartjuk ezen a kapun a fekete halált.

Görgey szivét összeszorította a fájdalom,

A KECSKEMÉTI GYERMEKZÁSZLÓALJ FELVONULÁSA.

némán bámult a nagy semmibe, a pipa is kiesett a szájából.

— Csak forduljanak vissza, — sürgeté a dárdás. — Mit állnak itt? A mi rendelet, az rendelet, nincs másképen.

Preszton hátra fordulva, kérdőleg nézett urára.

— Vissza forduljunk?

Görgey összerezzent, mintha álmából rángatta volna föl ez a kérdés.

— Dehogy. Menjünk csak előre Preszton. Ha Osgyánba nem szabad bemenni, hát nem megyünk, de a szabadkai erdőben is van egy kis dolgom. Ereszszen minket, jó ember!

— Nem lehet punktum, — makacskodott a dárdás, nem engedhetem meg.

— Hát kicsoda maga? — pattant fel Görgey.

— Az vagyok, a ki vagyok, — felelte dölyfösen — magistrátuális persona. Pizsera Kelemen vagyok, a főporkoláb a városi börtönöknél s biró uram elcsapatás és megcsapatás terhe alatt bízta rám, hogy se Osgyánból ide, se innen Osgyánba senki se jöhessen, mehessen. Hadd fojtódjék a fekete halál a saját levébe. Nincsen annak más orvossága.

— De hisz már nem Osgyánba szándékozom, hanem csak ide a szabadkai erdőbe az erdőmesterhez.

— Hja, azt mindenki mondhatja.

— Nekem elhiheti, mert én is magistrátuális persona vagyok, a ki nem járhat hazugságban ilyen főbenjáró dolognál.

Pizsera Kelemen hitetlen mosolyra terpesztette szét a száját.

— Azt is mindenki mondhatja. És ugyan micsoda volna kegyelmed?

Görgey habozott a felelettel, mérlegelvén, nem lesz-e terve ártalmára inkognitóját elárulni?

— Szepes vármegye vicze-ispánja — szaladt ki akaratlanul a Preszton szájából.

— Hohó, azt már nem mondhatja mindenki, de nem is tartozik elhinni mindenki, — kiáltott fel Kelemen gyanakodó tekintetet vetve a szegényes fogatra.

Mire Görgey a zsebébe nyúlt s oda intvén Pizserát, egy fényes tallért csúsztatott a markába.

— De én elhiszem, mert *látom* — folytatá zavartalanul ő kegyelme, tisztelegvén a dárdájával — mind a mellett nem volna czélirányos, ha a tekintetes alispán úr bemenne az erdőbe vagy tovább, hiszen át lehetne ereszteni, mert a ki meg akar halni, annak ahhoz jussa van. Aztán ha csak az erdőmesterig menne a tekintetes úr, nem is kellene okvetlenül meghalni, de épen ez a baj...

— Hogy-hogy? — kiváncsiskodott az alispán.

— Hát úgy, hogy a ki meghal, az ott marad helyben és be se hozhatja a pestist visszafelé, de a ki meg nem hal, azt többé ugyan vissza nem ereszti Batyiba a komissió, még ha maga a király volna se. Halálos veszedelmet nem bocsáthatunk rá a népeinkre, kérem alásan. Csak az a kérdés hát, hogy vissza is akar-e még térni a tekintetes úr vagy nem?

— Hm. Ebben igaza van, — felelte Görgey — de talán lehetne valami módot kigondolni, hogy visszatérhessek.

Pizsera úr a fülét vakarta.

— Egy lehetség volna, — tagolta immelámmal a főporkoláb — föltéve, hogy csakugyan Vargáné megy a tekintetes úr.

— Úgy? Persze, hogy oda megyek. Úgy látszik ismeri Varga uramat?

— Hogy ne ismerném?

— Azt mondják, valami derék ember, — puhatolódzék Görgey.

— A biz az. A minap is kilenczet ütött a kuglin itt a «Három bolhánál.» (Ez volt a szabadkai kocsma neve.)

— És mi volna az a lehetség?

— Az, ha két hivatalbeli persona elkisérné a tekintetes urat Varga uramhoz és vissza is kisérné, hit alatt vallván, hogy nem volt odébb, minélfogva nyugodt lélekkel ereszthetnők vissza.

Ez okos beszéd volt, tetszett Görgeynek s tárgyalni kezdett Pizserával.

— Helyes, — mondá, — tehát mégis át lehet menni.

— Az átmenés könnyebb, csak a visszajövés nehéz. Ma reggel is átereszettünk egy lovast, a ki azt mondta, hogy a tekintetes úr embere és Budára megy, de egyszersmind azt is hozzátette, hogy nem tér többé vissza, hogy aztán Osgyánból miként ment tovább, az az ő dolga, mert Osgyánon túl is van egy ilyen komissió, akképen okoskodván a nemes vármegye, hogy ha a pestisnek elfogy az elemózsiája ott helyben, hát ő maga is elpusztul.

— Azt mondja, hogy egy lovas ember ment erre?...

— Egy katona.

— A ki azt mondta volna, hogy az én emberem?

— Hogy a szepesi alispán embere, mindnyájunkat le akart szúrni, ha át nem eresztjük. Azt mondja, Budára megy s olyan hirt viszen a palatinusnak, hogy az egész várost fel fogja perzseltetni, ha elkésve kapja. Fürmender uram megnézte az iratait és átereszte.

— Milyen volt?

Pizsera leirta az alakját, ruháját, de legjobban emlékezett a lovára, mert bonta lába volt, ferde lámpással a homlokán.

— A Gunár! — kiáltott fel Preszton.

— Az akasztófa Bibók volt, — morogta Görgey, most már eltalálva, hogy a titkot vitte eladni Budára, hallván Észe Tamásék beszélgetéséből a nádorispán ott időzéséről.

Egyébiránt olyan természete volt Görgeynek, hogy a legkisebb dolog is szertelen indulatba hozta, de hidegen hagyta a legnagyobb is, ha egy másikon pepecselt; miatta ugyan a ház is éghetett volna, ha ő a körmeit nyirta, ügyet se vet rá, mig azoktól meg nem szabadul. Vissza sietett tehát a tárgyhoz.

— Nos, mondja csak, porkoláb uram, kaphatnék én olyan két hites embert, a milyenekről beszélt?

— Azt csak maga biró uram adhatna, de az nincs itt.

— Ki most a biró?

— Nemes Kátay Dániel uram ő kigyelme.

— Kátay Dániel? Hisz ismerem. Szőke, magas ember, egy kicsit biczeg a ballábával.

— De azért egyenes úton jár.

— Azelőtt esküdt volt Gömörben?

— Az a.

— A megyei határigazításnál találkoztunk négy év előtt.

— Ha ösmeri a tekintetes úr, hát talán elmehetne hozzá.

— Hol lakik?

— A Rima-soron.

— De nem szeretnék visszafordulni. Tudja, babonás vagyok. Ha talán irnék neki? Mit gondol?

— Az is megjárja, — vélte Pizsera úr, — a kinek az jól esik. De én nekem sokkal könynyebb volna bekocsizni. Azelőtt én is tudtam irni, nagyon szép irásom volt, de most már nehéz a kezem. Van itt a Bolhánál attramentum, meg lehet irni a levelet, a furmender pedig lóháton van itt, hát szépen beviszi.

Görgey leszállott s mialatt Preszton egy kis zabot adott a lovaknak, odabent az ivóban serényen neki készült a levélirásnak, a mi nagy teketóriával járt, mert papirt kellett előbb keriteni, az pedig csak nehezen sikerült és nagy áldozatok árán, mert a poczakos kocsmáros, Kelencze uram, a kit fürgesége miatt «negyedik bolhának» neveztek a bizalmasabb vendégei, az előkelő vendég iránti tiszteletből nem lévén más módja, a Bibliából szakitott ki egy üres lapot, mely arra a czélra volt bekötve a szent könyvbe egy másik üres lappal együtt, hogy arra a születendő gyerekek irassanak rá nevük, születése vagy halálozási évük, napjuk, valamint a planéta, a mely alatt születtek, de, minthogy az egyik lap immár telides tele volt írva, — a föláldozott másik lappal im' el volt vetve a koczka, hogy több Kelenczének már se születni, sem meghalni nem szabad. De, a mit az esetleg születendő Kelenczék rövidséget szenvedtek, ezzel az kipótoltatott a már meglevő apró Kelenczéknek, kikre az apjuk rápárancsolt, hogy uczu, gyorsan fogjanak egy öreg libát az udvaron, melynek a tolla kitépetvén, a fürmender peniczilusával irótollnak fog megfaragtatni. Mind ez roppant nagy mulatságot szerzett a gyerekeknek, kik a nagy gágogásra

fakadt szárnyasokból zsivajjal és vihanczolással megfogtak egy fekete gunárt, a ki aztán némi ellenállás után odakölcsönözte a leghoszszabbik tollát s Görgey uram most már minden akadály nélkül megirhatta a levelet úgy, a mint következik:

«Istentől kivánatos életet kivánok adatni.

Szolgálok kegyelmednek, éljen sokáig, biró uram!

Én Paulus Görgey de eadem, Szepes vármegye vicze-ispánja erre járván, némi-némű dologban van keveredésem Varga uramnál, erdőmesternél, ki lakik vala a szabadkai erdőben. Oda nem juthatok, mert az nemes város diszpozicziói az fekete betegség miatt, akként vagynak. Minthogy azonban nevezett Varga erdőmester lakása még nem esik a kisentenciázott területbe, sem odavaló jutásom, sem vissza való érkezésem nem zúdíthatja veszedelembe kegyelmeteket, ennélfogva kérem kegyelmedet, biró uramat, hogy gyámoltalanságomban a kibe estem, engem elhagyni sem keresztényhez, sem nemes emberhez illő cselekedetnek ne tartsa, hanem a helyett, valamely módját ejtse kegyelmed, hogy ügyemet jóvá végezve isten hirével és a kegyelmed jóakaratjával haza juthassak. Istennek ajánlom, stb.

Dátum szabadka kocsma, a hol várok, 1703 junii ezen a szerdai napon, stb.»

Megiratván a czédula és beporoztatván a falról lekapart malterral, fuvolya alakra begöngyöltetett és megnyomogattatván az ujjak hegyével az igy támadó koczka alakzatok által némileg bezáratott, mire átvette Pizsera és az ivó másik szögletében iddogáló csoportnak kérdést tett, hogy ki vinné be a városba a szepesi vicze-ispán levelét.

— Micsoda? — ugrott fel maga a fürmender, az a madárképű, posztós ember, a ki már megmutatkozott volt Görgey megérkezésekor a korcsmaajtóban. A szepesi alispán? Ez volna az? A híres, nevezetes Görgey, a ki a lőcsei birót meglőtte. Én magam viszem be a levelet. Meg kell az érdemet becsülni. (A lelkesedés kiült az arczára.) Nyolcz medvét lőttem már életemben és tizenhárom vadkant, de mind odadnám, ha egy lőcsei szászt lőhetnék, becsületemre mondom. Hol az a levél, adja ide?

Pizsera átadta a levelet, alig birt már a lában állani a sok bortól, de a mint a lóra feltették, olyan egyenesen ült meg rajta, mintha a hátából nőtt volna ki s vágtatott, mint a nyil, Batyi felé.

— Úgy látszik, nem szereti a szászokat, — jegyezte meg Kelencze Mátyás, nagy hasát szeretettel megsimogatva.

— Meghiszem azt, — vigyorgott Pizsera, — székálló legény volt Lőcsén fiatal korában, de kitiltották a városból és egyik fülét hóhérral vágatta le paráznaságért a városi tanács.

— No lám, a vén kujon, — szörnyülközött a korcsmáros, — azért kárál most annyit az erkölcsökről s azért viseli a haját lemes alakban, lesimítva a füle egykori fundusára.

(Folytatása következik.)

SZABAD GYAKORLATOK.

A KECSKEMÉTI GYERMEK-ZÁSZLÓALJ.

Tizenegy évvel ezelőtt, egyik 1898-iki számában a «Vasárnapi Ujság» czikket közölt az Angolországban szervezett fiuk hadseregéről, melyben katonás szervezet alapján nevelik a fiukat igazi férfiasságra. Akkor csak ráutaltunk erre az érdekes intézményre, mint a melylyel érdemes volna nálunk is kisérletet tenni, de alig mertük remélni, hogy az eszme valaha testet öltheszen. Most azonban több felé működik már az iskolás fiuk zászlóalja, legszebben pedig Kecskeméten virágzik, mert mig másutt inkább csak a középiskolákban van meg, itt belevonták az elemi iskolák tanítványait is. S hogy mekkora sikerrel, azt látni lehetett azon a pompás kis ünnepen, a melylyel az apró emberek zászlóalja a kecskeméti harmadik kerületi iskola udvarán bemutatkozott előkelő közönség előtt, melyben különös érdeklődéssel vettek részt a katonatisztek.

Rendeltetése ennek a katonásdinak az, hogy a fiukat idejekorán fegyelemre, rendre, összetartásra nevelje s megadja nekik azokat az alapokat, melyeken aztán később könnyebben lehet őket jó katonákká kiképezni. Hogy e mellett ez testgyakorlatnak is kitünő s a fiúk nagy kedvvel is csinálják, azt mondani se kell. Meglátszott ez a kecskeméti gyermekzászlóaljon is, a melynek egyes csapatai kitünő tartásban vonultak fel a szinhelyre. Mindegyik fiunak fapuska a vállán, a melyet nagyobbára maguk faragtak az iskola szlöjdműhelyében. Példás rendben állottak fel mintegy ezeren az iskolaudvarban, tisztelegtek, elénekelték a Himnuszt, bemutatták a fegyverfogásokban való ügyességüket, aztán imára vezényelték őket. A gyakorlat vége czéllövés volt, melyben csak a felsőbb osztályú fiuk vettek részt. Korukhoz képest meglepő biztonsággal lőttek s a nyertesek nagy büszkén állottak sorba, mellükön a nyereményekkel, melyeket *Gulner* Gyula főispán és *Hudacsek* Ferencz alezredes tüztek fel nekik. Az igazán meglepően sikerült ünnepért sok elismerés jutott ki az iskola derék és buzgó tanitóinak, a kik a gyermek-zászlóaljat szervezték, tanitották és vezették.

A ZÁSZLÓALJ A HIMNUSZT ÉNEKLI.

A KECSKEMÉTI GYEKMEKZÁSZLÓALJ. — Jelfy Gyula felvételei.

A CZIGÁNYPRIMÁS.

Elbeszélés.

Irta **Gottier Lajos.**

Végő Laczi reggel még tépelődve forgatta a revolvert kezében, de aztán, hogy aznap egy kis pénzmagra tett szert, este már ott pezsgőzött barátaival a megye székhelyén, a nagy vendéglő kertjében, a fák alatt.

Az ősi kastély, a négyes fogat, meg a birtok is még az övé volt névleg. De, hogy a hitelezők mikor rántják ki alóla a gyékényt, az már csak rövid idő kérdése lehetett.

Szerette mindenki. Ő is sokat szeretett életében. És épen ez a nagy szeretet okozta vesztét.

Nagyon zajos volt már a hangulat ezen a gyöngyvirágos májusi éjjelen. A mulatság elérte azt a stádiumot, a mikor Végő Laczi kivette a primás kezéből a hegedűt és odaállt a banda elé. A délczeg, fekete magyar úgy

A FEGYVEREKET GULÁBA RAKJÁK.

odaillett a czigányok közé, mintha csakugyan hozzájok tartozott volna.

Sírt a száraz fa a kezében. Hipnotizálta az egész környezetet. A czigányokat szinte ihlet szállotta meg. Művészileg játszottak ők is vele. A banda primása visszafojtott lélekzettel leste a hegedű minden egyes hangját s majd elnyelte szemeivel azt a kezet, mely az ő hegedűjéből olyan csodás hangokat tudott elővarázsolni.

A társaságban pedig mámoros lett, a ki eddig józan volt és kijózanodott a becsípett ember a Végő Laczi játékának hatása alatt.

Aztán letette a hegedűt és szótlanul nyult a pezsgős pohár után.

A társaság egészen elsöndesedett volt. Csak most lélekzett föl mindenki, mialatt összeütötték a poharakat.

Az alispánné megindultan szólt az est hőséhez:

— Nagy művész maga, Laczi.

Végő keserű mosolylyal vont vállat:

— Mi hasznom belőle?

— Magának művészi körútra kellene mennie.

A reálisabb gondolkozásu alispán sietett közbeszólni:

— Ejh! bolondság az egész. Neked meg kellene házasodnod. Egy jó parthie kirántana minden bajból.

— Ugyan ki jönne egy ilyen eladósodott vén legényhez, mint én vagyok? Igyunk!

— Ne várja, hogy bókoljak, Laczi. Fele sem tréfa ám annak, a mit az uram mond. Majd beszélünk még erről a témáról máskor.

Mindenki szivesen segített volna ezen a szeretetreméltó léha emberen, a ki annyira föl tudta melegíteni azt a kis kört, a melyben élt.

Éjfél közeledett, a mikor automobil állt meg a szálloda kapuja előtt.

Laczi épen másodszor vette kezébe a vonót, mire az idegen társaság megjelent a vendéglő kertjében.

Négyen voltak: Egy szürke selyemköpenyes, vöröshaju asszony, bársonyos fekete szemekkel. Olyan, mint egy Makart-festmény. Ajkai élveteg pirosak s karcsu idomai asszonyosan teltek. Egy fehér bajuszu, jóképü bácsi, egy monoklis ifju és egy bizonytalan koru lenszőke hajadon egészítették ki a társaságot.

A szomszéd asztalhoz telepedtek le és komoly tárgyalásba bocsátkoztak a korcsmárossal.

A Végő Laczi társasága érdeklődéssel nézte a jövevényeket. Vajjon kik lehetnek?

Laczi háttal állt hozzájok. Meg sem fordult, hanem tovább játszott a banda élén.

Hedery Iván, a főjegyző, alig várta, hogy a korcsmárost elfoghassa, kivallatni.

Mielőtt azonban ez megtörtént volna, az alispánné kitalálta a nagy titkot. Meghallotta ugyanis, hogy a vöröshaju asszony azt kérdezte a korcsmárostól, hogy milyen távolságra esik innen Bolzavár?

Tehát ez a Bolzaváry birtok új tulajdonosnője!

Szép kis birtok. Testvérek közt megér két millió koronát. Eddig bérben volt. De hogy az öreg Bolzaváry gróf Bécsben meghalt, örököse: Bolzaváry Judith (a kinek a válópöréről, annak idején annyit irtak a lapok) fölmondott a bérlőnek és maga jött le gazdálkodni.

Végre, most szemtől-szembe láthatták azt a sokat emlegetett, érdekes asszonyt!

Hát, elég az hozzá, hogy az új társaság étkezni kezdett, a régi pedig annál többet kocczintgatott.

Végő Laczi húzta szivvel, lélekkel. A hangulat lassanként elérkezett abba a stádiumba is, a mikor Laczi már nem csak hegedült, hanem a czigányt is csalódásig hűen utánozta. Remek színész lett volna belőle.

— Kezét csókolom a nagyságos asszonynak! Melyik a nótája? Hadd huzzam el a fülébe?

Az alispánné oda sugta neki:

— Jó lesz megnézni azt a menyecskét, Laczi. Ez magának való volna. Tudom, nem fájna a feje, ha beléülhetne a Bolzaváry dominiumba.

— Igenis, kezét csókolom!

Aztán megfordult, az idegen asszony felé. A két pár fekete szem összevillant...

Az álczigányprimás keresztbe tette a vonót és elhúzta azt az édesbús magyar nótát, hogy:

Hagyj álmodni szerelemről,
Hagyj álmodni rólad...

Ugy játszott, a mint csak ő tud játszani... Azok is odaát visszafojtott lélekzettel hallgatták. A vöröshaju asszony elfordult s lopva könnyet törült ki szeméből.

(Szóval: a regény egész jól indul. A jószivű kis alispánné majd kiugrott a bőréből örömében.)

Aztán, hogy Laczi bevégezte a játékot, az igazi primás tányérozni kezdett.

— Verjen meg a devla! te bibas! Kiáltott Laczira a főjegyző. Hát neked már dérogál a tányérozás, hogy mást küldesz magad helyett?!

— Ne haragudjon, nagyságos ur! Inkább elhúzom a nótáját.

Igy mulattak tovább.

Később a másik kis társaságnak is kezdett megmelegedni a füle töve. (Rózsaszinű pezsgő került az asztalra.) A fehérbajuszu bécsi barátságosan bólintva intett át a teli pohárral az alispánékhoz.

Persze, hogy a másik perczben, nagy bemutatkozás következett s összetolták az asztalokat. Az alispánné már épen be akarta mutatni Végő Laczit is, a mikor az ifju — a hegedűt le sem téve kezéből — szemöldeivel tiltólag intett neki.

Az alispánné elértette. Hadd folytatódjon tovább a tréfa. Hadd maradjanak Bolzaváryék abban a hitben, hogy ő czigányprimás. A többinek is megsugták a dolgot.

A két asszony persze rögtön letegezte egymást. Az öreg úr nagybátyja volt Bolzaváry grófnőnek, a fiatal ember testvéröcscse, a lenszőke hölgy meg a társalkodónő.

A vöröshaju asszony majd elnyelte szemeivel a délczeg czigányprimást. Mámoros volt egy kissé. Bortól, zenétől egyaránt... Egy másik elvált asszony jutott eszébe... Egy hirhedt herczegnő, meg egy czigányprimás... Most már el tudta képzelni annak a botlását. Sőt — titokban — meg is bocsátotta...

Önfeledten élvezte a zenét, mialatt lopva legeltette tekintetét az ifju daliás alakján. Istenem! hiszen neki is csak van tán joga a boldogsághoz?!... Miért ne lehetne ő is boldog ezzel az érdekes arczu czigánynyal?... Ugyis annyit szenvedett az első házasságában!

A kis alispánné kitalálta, hogy mi megy végbe az ő új barátnőjének a lelkében. Hagyta élvezni a jelent. Csak néha, lopva, kacsintgatott át Végő Laczira.

Az pedig belézokogta egész lelkét a hegedűbe.

Fogva volt már mind a kettő... Laczi, czigányos szemtelenséggel, egész közel hajolt a szép asszony füléhez. Az pedig hátra dőlve

IMÁRA!

A KECSKEMÉTI GYERMEKZÁSZLÓALJ. — Jelfy Gyula felvételei.

székén, félig lehunyt szemekkel hódolt az igézetnek, a mámorító zene és a férfi ezerszer mámorítóbb közelségének behatása alatt...

E közben lassan pirkadni kezdett. Laczi letette a hegedűt. Fülemüle sem csattogott már a bokorban. Pacsirta szólalt meg odafönn.

A társaság hazafelé czihelődött.

Bolzavár egy órányira feküdt a megye székhelyétől. Onnan egy puskalövésnyire laktak az alispánék, a Laczi birtokának tőszomszédságában.

Az alispánné sehogysem tudott belé nyugodni, hogy már el kell válniok. Denikve a dolognak az lett a vége, hogy az egész társaságot meghivta korhelylevesre magukhoz. Természetesen a czigányokkal együtt.

A dolgot úgy intézték el, hogy az alispánék Bolzaváry Judithtal előre mentek az automobilon, hogy mire a többiek kocsin megérkeznek, kész reggeli várhassa a társaságot.

Három fogat állott rendelkezésökre: Az alispáné, a Laczié és a főjegyzőé. A czigányoknak fiákert fogadtak.

Az erdőn át vezető út, ezen a szép májusi hajnalon, egy csöppet sem zökkentette ki a hangulatból a korhely társaságot.

Az alispánék tágas ebédlője egy óra mulva csak úgy hangzott a dinom-dánomtól. Abban mindnyájan megegyeztek, hogy a kis alispánné kész boszorkány. Olyan fejedelmi koszttal állt elő fél óra alatt az ő kedves vendégeinek, hogy nem tudtak eleget álmélkodni. Volt ott minden jó, a mi a korhely gyomor előtt kivánatos. Kaviár, oroszhal, körözött liptai, debreczeni kolbász, libamáj, sör, szilvorium stb.

Hedery Iván jobb ügyre méltó buzgalommal imitálta a józanságot. Ez a nyomorult kisérlet azonban teljesen kudarczot vallott. Egy olyan körmondatba fogott ugyanis belé, Bolzaváry grófnővel szemben, a melyből sehogysem tudott kibontakozni.

Végre az alispán megszánta és rászólt:

— Hagyd abba, Iván! Inkább add be holnap irásban, aztán mindnyájan elolvassuk.

Végő Laczi alig tette le a hegedűt kezéből. Most már kizárólag csak a vöröshaju asszonynak játszott. Elkülönitett szigetet képeztek a társaságban. A grófnő a hintaszékben nyugodott, háttal az ablaknak. Laczi meg az ablakmélyedésben huzta, egészen hozzá hajolva. Az asszonyt szinte hipnotizálta a férfi delejes közelsége. Mikor aztán Laczi letette a vonót, elébe került a grófnőnek és ajkaihoz emelte a kezét. Szinte kiesett szerepéből. A grófnő tűrte. Sőt gyöngéden visszaszorította a férfi ujjait. Összemosolyogtak... A korhelyek nem ügyeltek rájok. Egyszerre beszélt már mindenik. (Csak az alispánnénak dobogott a szive örömében.)

CZÉLLÖVÉS.

Ekkor az alispán huszárja jött be az ebédlőbe. Kezében levelet tartott.

Egyenesen Lacziho z ment.

— Nagyságos Végő László urnak. Kezét csókolom, nagyságos ur! Levele van.

Laczi idegesen kapta ki a kezéből.

— Jól van. Mehetsz!

A vöröshaju asszony csodálkozva nézett az álczigányra.

Ekkor már az alispánné is ott volt mellettök.

— Az az ostoba János elrontotta a tréfánkat, szólt nevetve Judithoz.

Az tágra nyilt szemekkel nézett rájok.

— Hogyan? Hát nem czigány?

— Persze, hogy nem. Hadd mutassam be neked Végő László barátunkat.

A grófnő hüvösen válaszolt:

— Örvendek. Különben rosz tréfa volt.

Erős napsugár tűzött be e pillanatban az ablakon. Megvilágitotta a férfi arczát. Kellettlen, korhely fakóság ömlött el azon. A ránczok kiélesedtek bágyadt szemei alatt s koromfekete hajában sok ezüstszál tűnt elő...

Judith unottan fordult el tőle.

Aztán elővette övéből miniatür óráját s ásitva szólt a háziasszonyhoz:

— Ideje lesz hazamenni.

Végő Laczi megszégyenülten nézett utána, a mint eltünt a szomszéd szoba ajtaján. Sajátságos, rideg józanság vett rajta erőt.

Hedery Iván épen egy tósztba fogott belé, a melyben a vármegye új lakóit éltette.

Az a bizonyos napsugár mind erősebben tűzött be az ablakon, a padlóig aranyos létrát verve, melyben millió porszem tánczolt...

A vöröshaju asszony másnap visszautazott Bécsbe.

A BIRÁLÓ BIZOTTSÁG.

A KECSKEMÉTI GYERMEKZÁSZLÓALJ. — Jelfy Gyula felvételei.

AZ ÖRÖK HANG.

Mit nem adnánk érte, ha a «Halotti beszéd» irója megszólalna, ha csak egy mondatát is hallanók! Ha meggyőződhetnénk róla saját fülünkkel, hogyan csengett a magyar szó az aranybulla korában, hogyan mondotta a hétszáz év előtt élt magyar szerzetes ezt a fohászt: Latiatuc feleym zumtuchel, mic vogmuc!

Utódaink, kik hétszáz év mulva élnek e földön, nyelvünk és hangjaink változását kutatva, nem szorulnak reá a nyelvtudós hozzávetéseire. Előkeresve egy-egy századok óta gondosan őrzött hengert, megindítják a fonográfot s hallani fogják a régi nagyok élő szavát, a tiszaparti halász, a moldvai csángó énekét, hallani fognak mesemondókat, kik régóta kihalt nyelvjárásokon szólnak hozzájok. Mert idő multával túlélik magukat az egykor örökéletünek hitt közmondások is. A régiek azt mondották: az anyag örök és halhatatlan. Pedig ime, nem kevésbbé örök a hang. Mondották: verba volant, scripta manent, a szó elhangzik, az irás megmarad. Edison találmánya óta a szó is megmarad.

Ez új igazságot tudományosan és rendszeresen az európai országok közt — mondhatjuk — Magyarországon értékesitették legelőbb. Nyolcz évvel ezelőtt, 1900-ban, midőn a magyar néprajzi tudomány képviselője bejelentette a párisi nemzetközi folklore kongresszuson, hogy a budapesti néprajzi muzeumban jelentékeny gyűjteményét őrzik a fonográfhengereknek, melyek a hazai népköltészet, népdal s a kiháló nyelvjárások igen becses anyagát gyűjtötték össze máris, és tartják meg a késő utódok számára, a tudós gyülekezet a bámulat és elismerés adójával jutalmazta ezt a bejelentést s követendőnek mondotta ki a magyar példát.

Követték is. Az immár gazdag budapesti fonogramm-gyűjtemény alapjait, ha jól tudjuk, 1897-ben vetették meg, tehát húsz évvel azután, hogy Edison feltalálta a fonográfot. A példát legelőbb, 1899-ben, az osztrák tudós akadémia követte, saját költségén és a további időkre is biztositott hatezer korona évi segélylyel fentartva és fejlesztve egy fonogrammgyűjteményt — hogy úgy mondjuk: valóságos fonogramm-archivumot — mely meg-

őrzi az utókor számára a jelen idők nyelvét és zenéjét. A bécsi gyűjtemény jóval szélesebb alapon indult és tagadhatatlanul többoldalu, mint a budapesti. Nemcsak a zenetörténetet és a nyelvtudományt szolgálja, hanem megőrzi féltékeny gonddal tartogatott hengerein kiváló politikusok, fejedelmek — a többi közt Ferencz József király — és államférfiak élőszavát is, szóval oly férfiakét, kiknek befolyása volt a történelem alakulására. E gyűjtemény ily módon érdekes segítőforrása lehet egykor a történelem tudományának is.

Jelentőségteljes haladást jelent ezen a téren a berlini egyetem psychologiai intézetének gyűjteménye, melyet több más hasonlóan kiváló gyűjteménynyel együtt dr. Stumpf Károly titkos kormánytanácsos, ez egyetem bölcsészettani professzora ismertet egy tudományos folyóiratban. A berlini gyűjtemény ez idő szerint körülbelül ezer hengert mondhat magának: a világ minden részében felvett fonogrammokat. Berlinben a fonográf elé állítják az ott megforduló exotikus vendégeket; fonográfkészülékkel és felvételre alkalmas hengerekkel látják el a felfedezésre induló utazókat s ezen a réven máris igen becses anyagra tettek szert az afrikai, tudományosan még fel nem dolgozott, írásra soha nem tett nyelvekből: a többi közt a hengerek egész sorozatával a lexikon egy német vallhatják magukénak a déli Togo-terület dob-nyelvéről; aztán kiküldötteik által gyűjtik a kiháló német nyelvjárásokat. Szemet vetettek már a czigánynyelvre is, mely nagyon fontos a nyelvkutatók számára s mely előbb vagy utóbb kihal.

Fölöttébb érdekesek és értékesek az amerikai gyűjtemények, melyek a kiháló amerikai ősfajok nyelvét, meséit és énekét őrzik meg; a párisi anthropologiai társaság, az angol Myers gyűjteménye s az orosz császári földrajzi társaság gyűjtése, mely évek óta gazdagodik a roppant orosz birodalom régi népdalaival. A pétervári régészeti intézet is széles alapon indította meg gyűjtését az ázsiai országokban. A lembergi tudományos Sefcsemkotársulat Európaszerte gyűjti a népdal maradványait.

Egyes gyűjtemények a zene és az élő nyelv megrögzítésén kívül feladatukká tették nagy művészek (színészek, szónokok, virtuózok) élő szavának és előadásának gyűjtését is. Joachim, a magyar származásu nagy hegedűművész sem restelte, hogy a fonográf tölcsére elé álljon hangszerével. A párisi nagy opera nemrég állami grammofon-lemez-gyűjteményt alapított, mely a kor leghiresebb énekeseinek és énekesnőinek hangját őrzi meg az elkövetkező idők számára. Így dől meg a költő szava, hogy az utókor nem fűz babért az előadó művésznek: «Die Nachwelt flicht dem Mimen keine Kränze.»

A fonogramm ép oly híven őrzi meg a hangot, mint a fénykép a látható világ dolgait. Míg nem volt fotográfia, nem ismerték igazán a távol világrészek emberi tipusait, mert a rajzoló nem láthat s nem vethet papirra képet oly elfogulatlanul, mint a fényképező gép. Elmondhatjuk, hogy a míg nem volt fonográf, a kezdetleges népek hangjegyre alig tehető zenéjét sem ismerhettük igazán. A néprajzi gyűjteményekben nagy gondot szoktak vetni az exotikus népfajok különösnél különösebb hangszereire. Mit értek ezek a kéz nélkül, mely bánni tudott velök? Az afrikai utazó, ki e néprajzi tárgyakat gyűjti, most fonográfot is visz magával, s meghozva a hangszert, melléje adja fonográf hengerét, mely megtanít bennünket, hogyan bánnak vele, minő hangokon játszanak rajta azok, kik e holt tárgyaknál sokkal jobban érdeklik a néprajzi tudományt.

A hang mindenek fölött hű másolása gyakorlati értéket ad a fonográfnak a nyelvek oktatásában is. Fonográf segítségével könnyebben megtanulhatjuk az idegen nyelv kiejtését, mint a magántanulásra szánt bármely kitünő nyelvkönyvből. A berlini egyetem keleti és angol szemináriumán rendszeressé is tették már erre a czélra a fonográf használatát.

Minél több lesz a világon a fonogramm-gyűjtemény, annál gazdagabbak lesznek az egyes gyűjtemények. Meg van adva reá a mód, hogy galvanikus eljárással sokszorosítani is lehessen a hengereket, s ez lehetővé teszi, hogy az egyes gyűjtemények cereviszonyba léphessenek egymással.

Magyarországon számbavehető fonogramm-gyűjteménye csak a Nemzeti Múzeum néprajzi tárának van: az, melyet az imént már említettünk. Úgy tudjuk, az Akadémia kebelében működő Nyelvtudományi társaság is készül megalapítani egy fonogramm-gyűjteményt, mely a magyar nyelvjárásokon kívül kiterjesztené figyelmét az indogermán nyelvészetre. De hogy a gyűjteseknek mily változatos, tág és hálás tere kínálkozik még számunkra, mutatja a többi közt a bécsi, a berlini és a párisi példa, melyet érdemes volna követnünk, ha mi voltunk is e téren a kezdők. —*a.*

VIZ ALATT JÁRÓ HAJÓK BALESETEIRŐL.

Mikor Jules Verne messzeszárnyaló képzeletének szülöttével, a titokzatos Nautilussal elvezette olvasóit a tengeralatti rejtélyes világba, vajjon ki hitte volna, hogy a regényes járómű olyan mértékben megvalósuljon, mint a hogy ma látjuk?

Az eszme nem a nagy regényiró agyában fogamzott meg, mert hiszen a vizalatti hajózás eszméjének első nyomaival egykorú művek feljegyzései nyomán már a XV. században találkozunk, sőt a XVII. század elején *Drabbel* Cornelius szerkesztett is bizonyos fokig használható víz alatti járóművet. Ezen a nyomon haladva *Borello* (1683), *Bushnell* Dávid (a XVIII. század vége felé) *Fulton* Róbert (a XIX. század elején), majd 1825-ben *Montgery* foglalkoztak behatóbban a problema megoldásával. Egyik-másik közülök említésre méltó sikert is ért el. Így Bushnell Dávid hajójával az «American turtle»-el, melynek alakja egy teknősbékához hasonlított, számos merésznél merészebb kisérletet tett; legérdekesebb ezek közül az, mely *Governor Islandnál* az «Eagle» nevű angol sorhajó elsüllyesztésére irányult. E kisérlettel kudarczot vallott ugyan, de mégis annak jele, hogy a viz alatt működő járműveknek hadi czélokra való felhasználását már akkor is figyelemre méltatták.

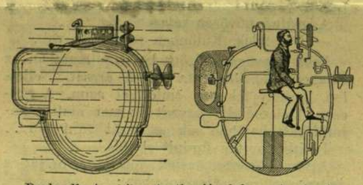

Bushnell «American turtle»-jának keresztmetszete.

Szerencsésebb volt *Fulton* Róbert, a ki «Nautilus»-ával 1805 október 15-én egy 170 font lőporral töltött torpedó segitségével a «Dorothea» nevű dán brigget teljesen megsemmisitette.

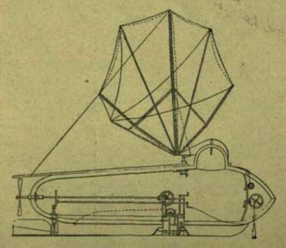

Fulton Róbert «Nautilus»-a.

Az uttörők azonban nem érték meg munkájuk eredményét. A legutóbb letünt évszázad utolsó éveiben ülte meg diadalát az eszme, melynek megvalósításával a hadi tengerészet kétségtelenül igen értékes és a tengeri hadakozásban rendkívül veszélyes eszköz birtokába jutott.

Jules Verne Nemo kapitányának hajóját megvalósította saját nemzete, mely költőjének a régebbi kezdetleges kisérletektől inspirált regényes eszméjét az egész világgal együtt hosszú időn át csupán a képzelet eszményi termékének tekintette, s ime ma már elértük azt, hogy a jövendő tengeri csatákban a hatalmas pánczélos csataóriásoknak olyan ellenséggel is számolniok kell, a melynek alattomos, láthatatlanúl intézett támadásai ellen egyelőre még védekezni sem tudnak.

A viz alatt járó hajóknak a legutóbbi években tapasztalt rohamos fejlődésében a leglényegesebb lépés volt az e fajta hajók eszményi tipusának: a *buvárhajónak* a megszerkesztése, mely nem csupán a partvédelemre való, hanem a hajóhadat a nyilt tengerre is követheti.

A buvárhajók a régebbi tipusu, csupán viz alatt járóktól eltérőleg a viz felszinén mozognak és csak akkor merülnek a víz alá, mikor a támadás következik, hogy az ellenséget láthatatlanul megközelithessék.

A motoripar fellendülésével párhuzamban, e hajók teljesítő képességének fokozása is lehetővé vált, úgy hogy ez idő szerint a tonnatartalmat (vizkiszoritó képességet) már 500 tonnára (sőt ezen felül is) emelték. A velük megtehető legmesszebb út mintegy 2000 tengeri mérföld és sebességük viz felett 13, viz alatt 10—11 tengeri mérföld.

Jóllehet bámulatra méltó a haladás, melyet a technika e téren tett, mégis még távol állunk a viz alatt járó hajók tökéletességétől, a minek bizonyságát adják azok a gyakori és rendszerint súlyos emberáldozatokkal egybekötött balesetek, melyek e hajókkal történnek.

A legutóbbi hat év folyamán az olasz «Foca» nevű naszád néhány nap előtti katasztrófáját hozzászámítva, 24 baleset fordult elő, melyeknek oka: nyolcz esetben robbanás, kilencz esetben nekirohanás, hat esetben kezelési hiba (ezek közül háromnál robbanás is) végre egy esetben zátonyra jutás volt. Emberéletben hét baleset alkalmával esett kár. Elpusztult összesen kilencz tiszt és 79 matróz. Nyolcz baleset angol, a többi tulnyomó részben franczia naszádokkal történt.

A robbanás többnyire a motorokban történt, csak kivételesen volt annak oka az elővigyázat hiánya, mint például legutóbb a «Foca» pusztulása alkalmával, melynek benzinkészlete az eddigi hirek szerint egy eldobott gyufától robbant fel.

A két legsajnálatosabb baleset, melyet a viz alatt járó hajók történetében feljegyezhetünk, kétségtelenül az 1905 junius 6-án Bizertánál, a francziák éjszak-afrikai fő hadikikötőjénél elsüllyedt «Farfalet» és az 1906 október 16-án szintúgy Bizerta közelében szerencsétlenül járt «Lutica» nevű franczia buvárhajók katasztrófája.

A Farfalet a fent említett napon egy gyakorlat végrehajtása után a Bizertánál levő Sidi Abdallah tó bejáratánál süllyedt el. A parancsnok és 14 ember lelte a hajóval együtt sirját a tengerben. A mentési munkálatok, jóllehet emberfölötti megerőltetéssel folytak és a járómű csupán 10 méternyi mélységben feküdt, nem jártak eredménynyel. A hajó előrészével olyan mélyen furódott bele a tengerfenék iszaprétegébe, hogy kiemelése kilencz napi megfeszített munkába került.

A szerencsétlenség okának megállapítására kirendelt bizottság nézete szerint a baleset oka az volt, hogy a parancsnoki torony fedele állitólag a záró léczek közé jutott homok következtében nem volt teljesen vizmentesen elzárva. Az így keletkezett nyiláson át betódult víz a hajó elejébe hatolt, úgy hogy az a túlsúly által 25—30 fokkal lefelé billenve elsüllyedt.

A hajó legénysége csak hosszú haláltusa után pusztult el. Julius 7-én délfelé ugyanis sikerült a Farfadetet a vízből kiemelni és a hajó farában tartózkodó legénység ily módon már-már megmenekült, mikor a daru láncza elszakadt és a hajó ismét visszazuhant a mélységbe.

Julius 8-ikán reggel öt órakor a leszállott buvárok kopogtatására már nem felelt senki s így valószinű, hogy ez időben, de lehet, hogy már jóval előbb is az egész legénység áldozatul esett.

A szerencsétlenek vivódását a halállal talán még rettenetesebbé tette a megmenekülésnek oly rövid ideig tartott reménye.

A «Lutin,» a Farfalet testvérhajója 15 hónappal később október 16-án délelőtt *Fepoux* sorhajó hadnagy parancsnoksága alatt 16 emberrel indult el gyakorlat czéljából. A naszádot egy «Isknel» nevű magánhajó kisérte ez utján. Három merülést minden fennakadás nélkül hajtott végre. Tiz órakor délelőtt a negyedik támadási gyakorlat alkalmával egy ideig a víz alatt tartózkodott, majd elejével megjelent a vízszinen, de 1½—2 percznyi észrevehető közködés után ismét eltünt. Az Isknel parancsnoka szerencsétlenséget sejtve, a baleset helyén egy jelző boját helyezett el és teljes gőzzel Bizertának tartott, a hol az eseményt bejelentette *Bellue* ellentengernagynak.

Két torpedó-naszád néhány uszálylhajóval és a rendelkezésére álló mentőanyaggal azonnal a helyszinére sietett, minthogy azonban a jelző boját a hullámjárás elsodorta, a «Lutin» elsüllyedésének pontját aznap nem voltak képesek megállapítani.

Október 17-én hajnalban már nyolcz hajó segédkezett a tengerfenék átkutatásában. Máltából három angol hadihajó szintén odasietett, de a buvárok munkája eredménytelen maradt. Augusztus 18-án délelőtt 10 órakor, tehát 48 órával az elsülyedés után végre akadályra bukkantak. A «Cyclop» nevű hajó azonnal buvárt küldött, a ki valóban meg is találta a «Lutin»-t 36 méter mélységben a homokos tengerfeneken.

Október 19-ike estéig 11 buvár fáradozott azon, hogy a hajó kiemelésének módját megállapítsák. 21-én este végül sikerült a hajó alatt ásott csatornán át lánczot huzni, a melynek segitségével azután a naszádot a Sidi Abdallahban levő száraz dockba vontatták, a hova október 26-án értek el.

A hajó parancsnoka és 16 főnyi legénysége természetesen elpusztult. Hogy haláltusájuk meddig tartott, azt nem lehetett pontosan megállapítani, de valószinűnek tartják, hogy a szerencsétleneket a halál nem sokára a süllyedés után megváltotta a borzalmas helyzetből.

A szerencsétlenség közvetlen oka szintén vízbetódulás volt, de hogy ez miként történt, annak magyarázatára többféle nézet merült fel. A hajón t. i. több léket találtak; hogy ezek a fenékre sülyedésnél, vagy a mentési munkálatok következtében keletkeztek-e, az titok maradt.

Bebizonyult az, hogy a «Lutin»-en különösen az utolsó időben a legénységet több izben felváltották s így nincs kizárva az sem, hogy a sülyedés közvetlen oka a kezelő személyzet gyakorlatlan voltának tudható be.

E két balesetet említettük fel azért, mert ezek a buvárhajókat működésük közben érték utól. A legutóbbi szerencsétlenség, mely a «Focán» történt, nem hozható kapcsolatba a víz alatt járó hajók szerkezeti hibáival, mert hiszen robbanás elővigyázatlanság következtében mindenütt bekövetkezhetik, a hol robbanó anyagok vannak felhalmozva.

Az olasz «Foca»-n történt katasztrófát tehát, mely 12 embernek életébe került ugyan, szorosan véve nem számíthatjuk a viz alatt járó hajókon történő balesetekhez.

A többi robbanás következtében történt baleset működés közben fordult elő, és legtöbbször nem a hanyag kezelés, hanem a szerkezetben rejlő hiba idézte elő a katasztrófát.

A probléma végleges megoldása szempontjából az utóbbi balesetek a tanulságosabbak.

A viz alatt járó hajók hivatásával járó folytonos veszély, melynek oka részben a szerkezeteknek eddig még nem tökéletes volta, másrészt az a körülmény, hogy a víz alatt való mozgás közben a tájékozódás igen nehéz, a víz alatti látás pedig csak a közvetlen közelben lehetséges, szükségessé tette azt, hogy katasztrófa esetén a mentéshez alkalmas eszközöket teremtsenek.

Az erre irányuló kisérletek azonban még kevés sikerrel jártak, a mit legjobban bizonyít a fentebb elmondott két eset, a hol a mentés nehézsége, sőt úgyszólván lehetetlensége ismételten kitünt.

Már a mult század hatvanas éveinek elején *Bourgeois* és *Brun* a «Plongeur» nevű viz alatt járó hajón kisérleteztek mentő eszközökkel, de vajmi kevés eredménynyel.

A kérdés fejlődése igen lassan haladt és bizony még manapság is csak igen kezdetleges eszközök állnak rendelkezésre. Az elsütékben hátráltatná még az esetben is, ha elől és hátul csúcsban végződne.

Az eddigi balesetekből meritett tanulságok nyomán azonban mégis van némi haladás a mentő munkálatok terén.

Jelenleg már minden buvárhajó el van látva egy bojával, a mely a hajótestből baleset alkalmával kibocsátva, a tenger szinére száll fel s ezzel jelöli a helyet, a hol a hajó elmerült. E bojában egy vizmentesen elzárt telefon van elhelyezve. Ily módon a mentők a boja tartó kötelén végig vezetett telefondróton át az elsülyedt hajó legénységével — ha az még életben van — értekezhetnek. Ujabban a boját olyképen alkalmazzák a hajótestbe, hogy az szerencsétlenség esetén (sülyedés után nagyobb viznyomás) automatikusan, önmagától a felszinre száll, mert hiszen könnyen megtörténhetik az is, hogy a megfeneklett hajó legénysége eszméletét veszti, vagy a pillanatnyi zavarban lélekjelenlétét elvesztve, elmulasztja a boja kikapcsolását.

A hajó emelése azután daruk és kötelek meg lánczok segitségével történhetik. Természetes, hogy minél mélyebben fekszik, annál

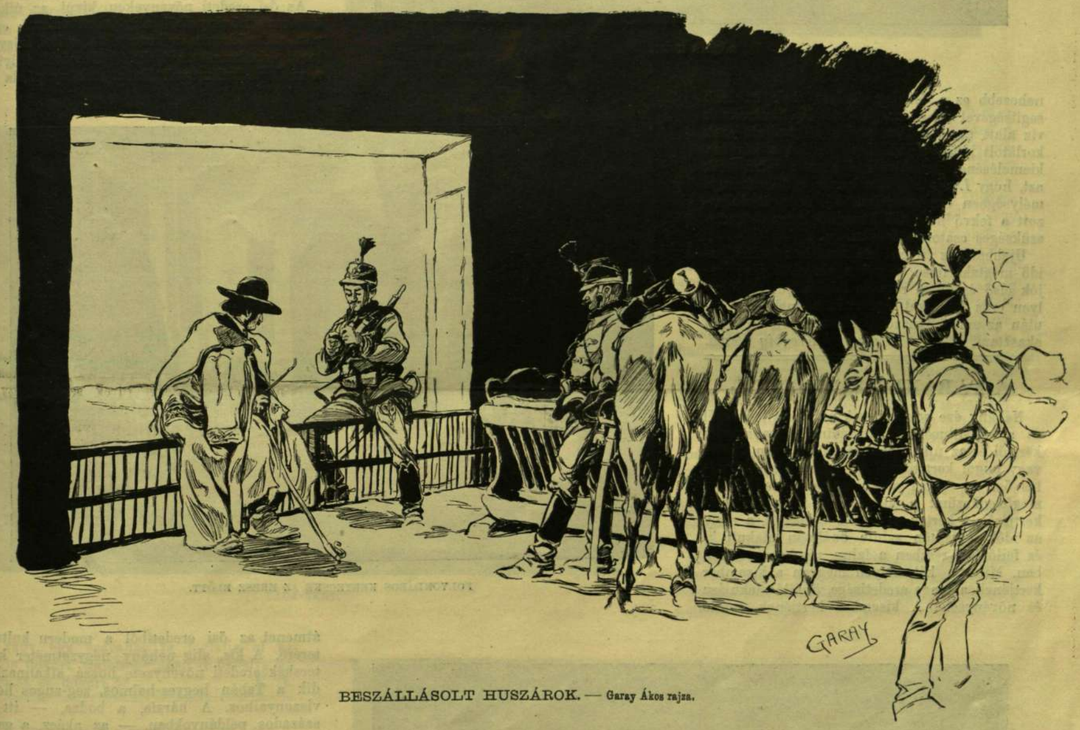

BESZÁLLÁSOLT HUSZÁROK. — Garay Ákos rajza.

RÓZSÁS KERT.

nehezebb ez a feladat, melyet csak buvárok segítségével lehet megoldani. A buvároknak víz alatt tartózkodása pedig jól tudjuk, csak korlátolt időre terjed. Így például a «Lutin» kiemelésénél rendkívüli dolognak tekintették azt, hogy *Lowy*, egy dán buvár, a 36 méternyi mélységben egyhuzamban két órán át dolgozott a fekvő hajó alá huzandó láncz számára szükséges csatorna ásásán.

Ujabban az ilyen aláásásokhoz szükséges idő megtakarítása végett a viz alatt járó hajók első és hátsó részébe köröskörül több helyen erős kamókat építenek, a melyekbe azután az emelő lánczokat könnyebben be lehet akasztani. *Madari Kreybig Rezső.*

A TABÁNI KISKERTEK.

Néhány éve sok szó esik nálunk a kertekről és a kertstilusokról. Beszélünk a geometriai kertről és az újkori diszitéséről, a természetes vagy angol kertstilusokról, a műépitészeti stilus ősi és újkori alakulásairól és e közben megfeledkezünk a kisemberek pusztuló kiskertjéről, a kertek egyik ősi tipusáról, a mely az idők folyamán szinte önállóan alakult ki és fejlődött, részben a falun, részben a városban. Mind a két helyen megvan a kisember kertjének a maga eredetisége, önálló alakulása és növényzete. A kisember kertjének önálló tipusában bizonyos törekvést látunk a részarányosságra, — a szabályosságra — a nélkül azonban, hogy a művészi összhangra ez a törekvés számot tarthatna. E törekvés abból a meggyőződésből ered, hogy a kertben rendnek kell lenni. Ez eredményezi a növények elhelyezését az egyenes és a körvonal határai között, tekintet nélkül a növények természetére. Ezektől nem követelnek egyebet, mint hogy tartósak, szinte elpusztíthatatlanok legyenek. Ehhez járul a szin és az illat. A szinekben az élénk, erőteljes, tiszta szinek a jellemzők, a melyek nagy csomókban, foltokban lépnek föl a virágon, az illatban pedig az erős, átható vagy fűszeres illat a kedvelt. A virág- vagy növényalak mellékes. A finom, kecses alak szinte ki van zárva, ha csak a monda, rege, babona vagy a hit nem ruházta föl valami misztikus jelleggel. Ezek szerint alakul a növényzet a kisemberek kertjében, úgy a városban, mint a falun. Ez jellemzi Budapest egyik legrégibb városrészének, a pusztulásra szánt Tabánnak kis kertjeit, a melyekből egy kis jellemző tipussorozatot mutatunk be, megmentve ily módon a régi Budapest egyik eredetiségét.

Az ősi eredeti növényeken kívül az újkori kertészet növényeiből alig jutott valami, csupán ott módosult és keveredett, a hol közvetlenül érintkezett az újabb építkezések folytán a modern kulturával. Ez a nehány példa az átmenet az ősi eredetiből a modern kultura terére. A kis, alig nehány négyzetméter kertecskék eredeti növényzete hozzá alkalmazkodik a Tabán hegyes-halmos, zeg-zugos helyi viszonyaihoz. A hársfa, a bodza, — itt-ott százados példányokban, — az akácz, a galagonya, a juhar, a vadgesztenye, a szil, a fűz, a fagyal, néhol az olajfa, azután a labdarózsa, az orgona és a rózsa. Elmaradhatatlan egy-egy ősi gyümölcsfa. Százados savanyúfái, vagy törökszeder, három-négy méter kerülettel; a körte, az alma és a birs. A tabáni kertek egyik szép, jellemző cserjéje az örökzöld japáni evonymus, a melyből egyik-másik kiskertben rendkívül nagy példányok díszlenek, részben fedetlenül állván ki a telet, részben takarás által megvédve a kemény fagyok ellen. Megvan e kiskertek különleges fölfutó és kúszó növényzete is: mint a nemes szőlő, az iszalagbércze, az örökzöld borostyán, a kuszórózsa és a kékvirágos örökzöld. Az illatos, fűszerező, meg gyógynövények sem hiányozhatnak e kis kertecskékből, legalább egy tőnek kell lenni belőlük. A bazsalikom nélkülözhetetlen; de ott találjuk az izsópot is, a rozmaringot, az illatos rezedát, a zsályát és az erős szagú mentát. A diszítő növények és virágok közül első helyen áll természetesen a muskátli, égő piros szineivel, azután jönnek sorban a pünkösdi rózsa, a sárga viola, a szegfű, az égő szerelem, a Kossuth-hajnalka, a mályvarózsa, a sarkantyúka, a napraforgó, a nefelejts, a fehérliliom, a szentáhítat liliома, a császárkorona, a varázserejű fülfű a bogárhátú házikók tetején, a pulykaméreg, az oleander, a gránátfa avagy pomagránát, mint a régi magyar kertek egyik neves irója, Lippai János mondja. A Tabán kipusztuló kiskertjeinek van ezeken kívül még nehány jellegzetes növénye a pozsgás vastaglevelű növények csoportjából: a kaktuszok, a melyek festői módon illeszkednek bele a hepe-hupás hegyoldalba szinte bevésett kis kertecske keretébe. Csaknem mindegyikben látni egy-két gömbkaktuszt, kigyómeg fáklyakaktuszt. A sokat és hálásan virító nagyvirágú leveles kaktusz — Phyllokaktus Ackermanini — nagy példányai, meg a százéves aloë (Agave Americana) kis és óriás példányai csaknem minden egyes tabáni kertecske jellemző sajátja. Föltaláljuk e kiskertekben, vagy a kicsiny házacskák ablakaiban a tengeri hagymát és az elpusztíthatatlan örökzöld levelesnövényt, az Aspidistrát. Mindezek a növények a speciális helyi viszonyokhoz alkalmazva, minden szabály és rendszer nélkül vannak elhelyezve a térnek lehető legnagyobb mértékű kihasználásával. Sokszor alig másfél vagy két négyzetméter az udvar kertecskéje, gyakran egy méternél sem nagyobb, de azért ott díszlik benne egy sor növény, vagy egy cserje, egy magányos fa, vagy nehány cserép virág, vagy egy százados fa foglalja el az egész kis udvart, hatalmas ágaival befedve az apró házat és udvart. *K. A.*

FOLYONDÁROS KERTECSKE AZ ERESZ ELŐTT.

A TÖRÖK IDŐKBŐL VALÓ SZEDERFA.

TABÁNI KISKERTEK. — Balogh Rudolf fölvételei.

KERTES UDVAR LEANDEREKBŐL, ALOËKBŐL ÉS KÚSZÓ NÖVÉNYEKBŐL.

LÁDA-KERT.

MISS RANDOLPH UTAZÁSA.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta C. N. és A. M. Williamson.

A határtól Bordigheráig nagyon izgalmas utazást tettünk. Hatalmas szél süvöltött át a hegyeken; sós párákkal telve jött a tenger felől és orditásában teljesen elveszett gépünk jóleső búgása. Az út mind magasabbra emelkedett, rettentő szélrohamokkal küzdve, valahányszor nyiltabb helyekre érkezett. Mélyen alattunk óriási hullámok csapkodtak a sziklákhoz, hozzánk falhallatszó mennydörgésszerű robajjal. Azután lefelé ereszkedtünk a meredek és kanyargó úton, mely egy alacsony, alig a tenger felszinénél emelkedettebb fekvésű helyhez vezetett, a hol a szél kiszáradt folyómedren sikongott végig. Majd ismét felfelé vezetett az út egy másik szirtfal mentében, melyet cyclopszerű építmények erősítettek, azután hirtelen leereszkedett házak közepette az ódon Ventimiglia városba, ezen is túl egy folyót és sikságot szelt át, mignem hirtelen megszakította egy igen veszélyes akadály, hatalmas korlát, mely lámpával nem volt megvilágitva és keresztbe fektetve az általutat elzárta. Nagy aczetilénvilágitónk óriási szemként működve lehetővé tette, hogy Brown észrevegye, mi fenyeget bennünket, tehát kellő időben lassithatta a tempót és meg is állitotta a kocsit, mialatt mennydörögve haladt el egy vasúti vonat. A mint a pályaőr odaérkezett és félrehúzta a korlátot, kocsink ismét nekiiramodott, átszáguldott egy hosszú, rendetlenül épült falun, elhagyta a tengerpartot, az új irányban haladva egy nagy vaskapura talált, mely a fölötte levő lámpától megvilágitva, vendégszeretőleg tárva volt, ezen keresztül behatolt az óriási pálmafákkal ékeskedő tündérszép parkba és valóságos fényözönben állt meg, mely egy nagy fehér hôtel ajtaján áradt ki. Milyen óriási ellentét egyfelől a tágas, szépen kivilágitott csarnok, hova most beléptünk és a hol kellemes angol szót hallottunk, az ebédre hivó harangjelzést váró urakat és teljes toilettebe öltözött szép lányokat láttunk, másfelől a külső éjszaka szinte ordító sötétsége! Mindenki felállt és bámult reánk, mikor buvárokként, álarczokkal és szemvédőkkel ellátva, a terembe beléptünk.

Reggel felébredve, valamivel hét előtt kinéztem az ablakon. Épen felkelőben volt a nap, a szél már teljesen elállt. Szemem előtt elterült a gyönyörű paradicsomi kert, melynek rózsa-

CSEREPES ÉS EDÉNY-NÖVÉNYEKKEL DISZÍTETT UDVAR.

TABÁNI KISKERTEK. — Balogh Rudolf fölvételei.

PILLANTÁS EGY RÉGI TABÁNI HÁZ UDVARÁBA.

füzérekkel összekötött narancs- és pálmafáin és heliotrop-ágyain valami kimondhatatlan kellem ömlött el. Túl a kerten lengő pálmaerdő látszott, helylyel-közzel kicsillámló skarlátpiros háztetőkkel, és még odább a tenger. A felkelő nap világította meg ezt és a partvonal ivgörbületét, melynek mentében Monte-Carlo és Mentone városok gyöngyökként ragyogtak. A szemhatár szélén elmosódó körvonalú kék sziget úszott, mintha kisértet lebegne a vizen, és a mint jobban szemügyre akartam venni, hirtelen elenyészett, mint a légbuborék, ürességet hagyva maga után a tengeren. Eleinte légtükrözésnek gondoltam, de egy szelid szavú, öztekintetű fiatal leánytól, ki Apollonia névre hallgatott, megtudtam, hogy Corsikát láttam, mely csak korán reggel pillantható meg olykor, midőn a nap bizonyos magasságban van és kevéssel előzőleg viharos volt a tenger.

Szobánkban reggeliztünk, pompás mézzel ettük a ropogós süteményt, később pedig, mikor lementem az emeletről, hogy kábelsürgönyt intézzek hozzád, a csarnokban oly balzsamos illatot élveztem, mintha fenyőerdőben jártnék, mert épen a karácsonyi ünnepekre diszitették és az egész hótel tele volt vidám ünnepi sürgés-forgással, úgy, hogy inkább családi háznak látszott, mint vendégfogadónak.

Utóbb megtudtam, hogy ez a hótel épen a karácsony méltó ünnepléséről híres. A ki csak odavetődött, azt vendégül hivták a nagyszerű ebédhez, mely mint valóságos ünnepi lakoma, egy-két tuczat fogásból állt és melynek végén vigan ropogtattuk a crackereket. Mikor ezen is túl voltunk, besötétitették az ebédlőt és a pinczérek hosszú menetben hordták be a sokféle, zöld, karmazsin, arany és rózsaszinben tündöklő fagylaltokat. Mindnyájan tapsoltunk és nevettünk, mint a gyermekek, a hótel tulajdonosa pedig kis szónoklatot rögtönzött. Az összbenyomás oly barátságos és mégis ünnepies volt, hogy a legkomorabb embergyűlölő is bizonyára otthon érezte volna magát. Azt hittem, hogy a lakomával az ünnepség is véget fog érni. De épen ellenkezőleg, most gyülekeztünk mindannyian a szép festményekkel diszitett nagyterembe, a hol egész nap titokban folytak az előkészületek és most már fel volt állitva a gyönyörüen diszitett karácsonyfa, melyet teleaggattak a hótel összes lakóinak szánt és a tulajdonos költségén beszerzett ajándékokkal. Az ajándéktárgyakat kisorsolták, énnekem egy igen kedves kirakott szekrényke jutott, titkos zárral, Mary néninek egy ezüst váza. Szólt a zene is, hárfa és hegedűszó. Igazán sajnáltam, hogy szegény Brownnak egyátalában nem volt része a mulatságban. De adtam neki ajándékot. Tudod, hogy nem fogad el borravalót, tehát pénzzel nem kinálhattam; de a minap, mikor Cannesban voltunk, valami okból nagyon roszkedvűnek látszott, és kiderült, hogy — nem tudom, mi módon, mert kissé kitérőleg válaszolt — elvesztette az óráját. Én akkor nem sokat szóltam, de Monte-Carlóban egészen tisztességes új órát vettem számára ötven dolláron (többet is érdemelne) és ma reggel átadtam neki, boldog ünnepeket kivánva. Nem is képzeled, mennyire örvendett. Valósággal meg volt hatva.

Ime, éjfélt ütött az óra. Isten veled, drága Apuskám. Gondolataim egész nap veled időztek.

Szerető leányod, *Molly.*

Jimmy Payne — Chauncey Randolphnak.

Róma, Grand Hôtel, deczember 27.

Kedves Mr. Randolph.

Bajos helyzetben vagyok, de szarvánál fogom meg a bikát, egyenesen önnek irok bizonyos dolgokról, melyeknek fontosságot tulajdonitok. Bizom abban, hogy barátságval viseltetik irántam és ismeri Molly iránti érzelmeimet, reá vonatkozó szándokaimat; ennek alapján reménylem, megbocsát, ha úgy találja, hogy olyanba avatkozom, a mi nem szorosan az én dolgom. Meg fogja érteni indító okaimat, ha kifejtem, hogy bizonyos dolgokat nincs reménységem kellő világitásban tüntethetni fel Molly előtt, holott ön mint atyja, könnyen teheti. Meg fog továbbá győződni, hogy főczélom Mollyt veszélytől óvni.

Már megköszöntem, hogy szives volt válaszolni arra a levélre, melyben felkértem, hogy közölje velem, Európának melyik részében utazik kedves leánya; ő tőle pedig hallottam, hogy értesítette önt Pauban történt találkozásunkról. Pár nappal előbb értem oda, mint ő és Miss Kedison, és tényleg tanuja voltam, mikor ketten megérkeztek az automobilon, a melynek kalandos esetéről bizonyosan volt alkalma értesülni. Mihelyt megpillantottam a *chauffeurt,* ösztönszerű bizalmatlanságot éreztem ez ember iránt, és a tapasztalat rég megtanitott arra, hogy ösztönöm sugallatát ne hagyjam figyelem nélkül. Ez az ösztön sokszor nagy hasznomra vált a Wall Street-ben, az értékpiacz áringadozásai alkalmával. Engem sokszor némi gúnynyal figyelmeztettek, hogy van bennem valami, a mi a nagy detektivre, Sherlock Holmesra emlékeztet, de én elismerem a hasonlóságot és büszke vagyok rá. Merem állitani, hogy nemcsak külsőségekben nyilvánul az. Bizonyos detektiv-ösztönöm van, mely velem született. Már akkor kezdett mutatkozni, mikor mint kis fiú, iskolába jártam, azóta pedig kiképeztem és gyakorolgattam, mert ebben — úgyszólva — a szellemi nevelés magasabb iskoláját láttam. Épen ennek folytán több alkalommal sikerült nyomára jönnöm némely csalásnak, melyet semmi esetre sem fedezhetett volna fel más, ki a dolgokat nem vizsgálná oly kevéssé személyes, oly tisztán tudományos szempontból. Hogy ily eljárással számos ellenséget szereztem, nagyon természetes, de mit törődöm vele?

Abban az esetben, melyet most ön elé óhajtok terjeszteni, nem mondhatom, hogy nem vagyok személyesen érdekelve. De reménylem, hogy ezért nem lesz kedvezőtlen véleménynyel felőlem, főleg ha kellő tekintettel van az összes körülményekre.

Mint mondottam, az a Brown nevű ember az első tekintetre, a mint csak távolról megpillantottam, igen kedvezőtlen benyomást tett rám. Úgy találtam, hogy igen kérkedő, önhitt, fontoskodó, semmikép sem viseli magát állásához mért módon. Látszott rajta, hogy úrnőjét és annak társaságát semmikép sem tartja magánál különbnek, és ez a felfogás igen veszélyes olyan embernél, kinek gondjára hölgyek bizattak. Első benyomásaimat megerősitette az, a mit Molly az automobilkalandokról beszélt el nekem, nem is sejtve, hogy *chauffeur*-jének árt vele, sőt ellenkezőleg, abban a hiedelemben, hogy Brown nagyon kitüntette magát. Attól kezdtem tartani, hogy ez az ember képes visszaélni a bizalommal, melylyel két védtelen hölgy viseltetik irányában, visszaél talán azért, mert sejti, hogy ezek a hölgyek bőven el vannak látva pénzzel. Határozott gyanúm eleinte csak ennyire terjeszkedett, habár bizonyos detektiv-előérzet azt súgta, hogy marad itt még több felfedezni való. Mindamellett elegendőnek tartottam volna hallgatni és magamban helyteleniteni Molly meggondolatlan bizalmát, vagy jó tanácscsal szolgálni neki és legfeljebb még komolyan rendreutasitani Brownt; de erre nem szoritkozhattam többé, midőn Pauban, ottmulatásunk utolsó napján a golf-klubba látogattam. Legnagyobb csodálkozásomra Brownt is ott találtam, sőt játéktársakat keresett és e végett a gentlemant adta. Elegáns öltözetben volt és egészen jól játszotta szerepét, a kévésbbé élesszemű megfigyelőt könnyen tévútra vezethette. De nem-az az ember ő, a ki *velem* el tudná hitetni, hogy gentleman. Odaléptem hozzá és igen nyugodtan utasitottam, hogy azonnal hagyja el a klubhelyiséget, különben nyilvánosan leálczázom. De ő könyörületért esedezett és én természetes jószivűségem sugallatára, bántatlanul hagytam eltávozni, miután mégis megtettem, hogy a stewardnál megtudakoltam, milyen nevet jelentett be Brown, mikor bebocsáttatását kérte, és mód nélkül elbámultam, midőn arról értesültem, hogy mint Honourable John Winston mutatta be magát,

EGY TÚLZSUFOLT KERT.

TABÁNI KISKERTEK. — Balogh Rudolf fölvételei.

tehát előbbi gazdájának nevét bitorolta, ki a Molly által jelenleg használt kocsi tulajdonosa. Minthogy hallgatást igértem neki, ezúttal nem lepleztem le, de újabb felfedezésem csak fokozta bizalmatlanságomat e veszélyes és lelkiismeretlen egyén iránt.

Úgy éreztem, hogy Mollyra való tekintettel kötelességem kutatásokat kezdeni és ily úton végre módot találni Brown leálczázására, hadd lássa Molly is, milyen emberrel van dolga; de bizonyos okokból, melyeknek felsorolásával szükségtelen önt terhelnem, lényeges volt a legnagyobb elővigyázattal eljárni.

Semmikép sem találtam megengedhetőnek, hogy ez az ember, bár egyelőre csak keveset tudtam jelleméről, Molly és Miss Kedison kiséretében tovább is bejárhassa Francziaországot. Attól tartottam, hogy kompromittálni találja a hölgyeket, vagy épenséggel pénzt zsarol ki tőlük, és hogy ennek a veszélynek elejét vegyem, ajánlkoztam a hölgyeket kocsijukon a Rivieráig kisérni. Miss Kedisonnak ajánlottam fel kiséretemet, nem Mollynak; egyúttal, részben indítóokaimra is kiterjeszkedve, óva intettem, hogy ne áruljon el semmit, mert felette fontos, hogy hallgasson, míg a szólásra fel nem hatalmazom. Talán abban a véleményben tetszik lenni, hogy olyanra vállalkoztam, a mi meg sem illetett, de én nagy tisztelője vagyok önnek, másrészt mély vonzalommal viseltetem Molly iránt, és mivel a legelőkelőbb körökben számos barátom van úgy a szárazföldön mindenfelé, mint Angliában, méltán feltehettem, hogy jelenlétemmel a hölgyeknek nagy segítségére lehetek.

Utazásunk első és második napján többrendbeli merész hazugságon kaptam Brownt. Velem szemben kihivó volt, nyilván attól félt, hogy az én fellépésem folytán állását veszthetí; a hölgyek — különösen Molly — iránt oly tisztelettel bizalmasságot tanusított, mely gyanúmat a lázasságig fokozta. Kezdtem átlátni, hogy magasabbra törő céljai vannak, mint eleinte gondoltam, és — reménylem, megbocsátja őszinteségemet — rám nézve nem lesz meglepő, ha Molly előbb-utóbb igen kellemetlen módon fog a való tudatára ébredni.

Gondosan tudakoltam, mit mondott Brown arra nézve, hogy előbbi gazdája ez idő szerint hol jár, és kiderült, hogy a *chauffeur* szerint Honourable John Winston visszament Angliába és felhatalmazta Brownt az automobilt, ha maga vezeti, bérbe is adni. Ezt különösnek találtam és azon gondolkoztam, nem képzelhető-e, hogy annak a ficzkónak sikerült ellopni a kocsit, mely esetben bizonyosan saját czéljaira használja és a bérbeadásért kapott pénzt zsebrevágja. Megerősitette ebbeli gyanúmat az a körülmény, hogy rendkívül olcsón adta bérbe a kocsit és igen csekély fizetést kért saját szolgálatáért. De Toulonban még komorabb gyanút ébresztett a következő meglepő eset, melyre most leszek bátor figyelmét felhivni.

LAMBÈSE A KATASZTRÓFA UTÁN.

Valószinűleg tetszett már értesülni Molly útján, hogy félrecsuszamlás következtében, mely könnyen előfordulhat, bárki vezeti az automobilt, a miénk lefordult az útról. A legelemibb udvariasság szabályai követelték, hogy Miss Kedisonnal egy kis faluban maradjak hátra, Toulon közelében, mialatt Molly, Browntól kisérve, a városba ment, hogy orvost keressen, a ki sérült kézcsuklóját gyógyitsa. Másnap, mikor Miss Kedisonnal a kocsin Toulonba érkeztem, elhatároztam, hogy ily későn nem folytatjuk utunkat, inkább még egy éjszakát töltünk itten. Véletlenül láttam, a mint Brown, ki a hótel előtt valamit igazított az automobilon, pénzt vett ki a zsebéből és fizetett valakinek, a ki a javitási munkálatoknál segédkezett. Mikor Brown a pénzt előszedte, valami czédulaféle leesett a földre, a nélkül, hogy ő észrevette volna. Távozása után lehajoltam és felvettem a papirszeletet. Zálogczédula volt, mely francziául állittatott ki, a kelet szerint a megelőző napon és egy óra elzálogositását igazolta. Elhatároztam, hogy kutatásaimat folytatva, felkeresem a zálogház tulajdonosát. Meg is tettem, átadtam a czédulát és kijelentettem, hogy a zálogot kiváltom. Képzelje, milyen hatással volt rám, midőn nagyszerű arany ismétlőórát mutattak nekem J. W. gyémántos monogrammal. Kézzelfogható, hogy mit kellett mindebből következtetni, mert ilyen órát bizonyára a leghűségesebb szolgának sem ajándékozhat a gazdája. Valami kétszázhatvan frankot fizettem az ismétlőóra kiváltásáért és eljárásomat önmagam előtt azzal igazoltam, hogy az óra kétségtelenül lopott jószág, tehát csak ez az *egy* mód, a melyet én követtem, vezethet arra az eredményre, hogy az óra visszakerüljön jogos tulajdonosa birtokába és valóban hálára köteleztessék ez a tulajdonos, *feltéve' hogy még életben van.* Az aláhúzott szavak sejtethetik önnel, milyen kételyek támadtak bennem. Valóban hiszem, hogy *bármire is képes* ez a *chauffeur.*

Az órával zsebemben visszatértem a hótelbe és kutatni kezdtem Brownnak múlt éjjeli viselt dolgait. Megtudtam, hogy a *salle à manger*-ben ebédelt és ez alkalommal kifogástalan estélyöltözetben jelent meg, melyet okvetlenül gazdájától kellett kapnia. Talán nem kellene elmondanom azt is, a mit ezenfölül hallottam, mert nem szeretek pletykákat hordani, de azt hiszem, mégsem cselekszem helytelenül, ha önnek is tudomására hozom, hogy Molly egy és ugyanazon asztalnál evett az imposztorral, mintha vele egyrangú volna és nem a szolgája.

Miss Kedison előtt semmikép sem mertem felfedezni a történteket, csak czéloztam arra, hogy alapos okoknál fogva még kedvezőtlenebb véleménynyel vagyok Brownról, mint előbb. Megegyeztünk, hogy Mollyt rábeszélve, a legnagyobb sietséggel Cannesba utazunk, a hol értesüléseink szerint épen akkor kellett tartózkodnia Lady Brighthelmstonnak (olvasd: «Brighton»), ki barátomnak, Honourable John Winstonnak édes anyja. Tőle akartam megtudni, minő legújabb hireket vett fiáról, bizonyos-e a felől, hogy fiának nem történt valami baja. Az órát is meg akartam mutatni neki, hogy ekkép minden részletről teljes tudomást nyerjen és minden következtetést ép úgy levonhasson, mint én. Ennek megtörténtével — úgy gondoltam — Brown teljesen le lesz álczázva Lady Brigthelmston előtt és ekkor csak pár óra müve lehet, hogy Molly a szolgálatból elbocsássa őt.

Szerencsétlenségre azonban Lady Brighthelmston Cannesból, a hová mi érkeztünk, már elutazott Rómába; mindamellett Cannesban a chauffeur álnok kétszinűségének még egy bizonyitéka jutott kezembe. Egy levelet, melyet Honourable John Winston részére hagyott hátra édes anyja a hótelben, *Brown vett titokban magához.* És az a tény, hogy Lady Brighthelmston Cannesba várta fiát az automobillal együtt, nem engedi meg azt a feltevést, hogy szegény John Angliában van és önkényt hagyta a kocsit a *chauffeur* őrizete alatt.

Minden körülményt egybevetve, az ügyet ba-

ROGNES ROMJAI.

A MINAPI DÉL-FRANCZIAORSZÁGI FÖLDRENGÉSRŐL.

A ROMOK KÖZT LAKÓK.

LAKÁSOK A VASUTI KOCSIKBAN.

EGY UTCZA, MELYEN MÁR JÁRNI LEHET.

rátomra nézve baljóslatúnak tartom és az a gondolat, hogy Molly, valamint Miss Kedison állandón ki van szolgáltatva annak a lelkiismeretlen gazembernek, még pedig idegen földön, engem egészen kihoz a sodromból; e levél olvasása után bizonyára ön is igen aggasztónak fogja találni a helyzetet. Mikor hárman a Rivieráról Olaszországba indultak, kénytelen voltam egy napig visszamaradni egy beteg barátom mellett, de mihelyt lehetséges volt, Panhardomon követtem őket. Csakhogy előre nem látott események, melyekhez egy-két baleset járult, feltartóztattak, nem érhettem utól az automobilon utazókat, mint eredetileg szándékoztam volna. Végtére, tekintettel arra, hogy Brown valószínűleg igen sietett, mert bizonyosan arra törekedett, hogy csatlakozásomat lehetetlenné tegye, elhatároztam, hogy kocsimat elhagyva, vasúton sietek Rómába, a hová ők is tartottak. Tervem az volt, hogy megelőzöm őket ezen útjokban és mikép már Cannesban akartam tenni, felkeresem Lady Brighthelmstont, hogy a rendőrség készen várhassa Brownt, ha szükségesnek mutatkoznék őt megérkezésekor azonnal letartóztatni. A kitűzött időre Rómába érkeztem és elmentem abba a hôtelbe, a melybe a Lady Brighthelmstonnak szóló leveleket Cannesból utána küldték. De a rendkívüli hideg és rosz időjárás folytán a lady neuralgiába esett és ismerőseivel alig egy heti időzés után Nápolyba utazott, honnan később Szicziliába szándékozott átrándulni.

Midőn már ennyire mentem, semmi sem térithet vissza. Sokkal jobban szeretem Mollyt, hogysem cserben hagyhatnám. Valamikor, ha megtudja, mi mindent tettem érette, talán ő is jobban méltányol, mint eddig tette. Ezt magam nem mondhatom neki, de talán ön helyénvalónak találja vele megértetni. Szándékom Lady Brighthelmstont Nápolyba — vagy ha szükséges, még messzebbre — követni, mert irásban értesíteni őt a dolgok állásáról, az összes érdekelteknek inkább ártana, mint használna. A helyszinére kell mennem, de szerencsétlenségre ez néhány napig kivihetlen. Rómában most igazán borzasztó az időjárás, beteg vagyok, alighanem influenzába estem. A legjobb szándék mellett sem folytathatom a mentés művét, míg az orvos az utazást meg nem engedi. Valószinűleg még itt fog találni Molly, mikor megérkezik. Addig is, kedves Mr. Randolph, legjobbnak találtam önt is óvatosságra inteni.

Őszinte híve, *J. Van W. Payne.*

(Folytatása következik.)

BARAKKOK A TENGERPARTON.

AZ ÉLEDEZŐ MESSZINA. — Tauszig Ármin amateur-felvételei.

A HÉTRŐL.

Nehéz kérdés. Bienerth báró, az osztrák miniszterelnök a minapában mondott beszédjében egy nagyon érdekes témát érintett, mikor arra kérte az osztrák képviselőket, hogy a politikai meggyőződések ellentétességét ne engedjék személyes érzéseikké válni, vagyis, a kik a politikai arénában ellenfelek, ne álljanak az életben is mint ellenségek egymással szemben. A Bienerth báró fölfogásának a politikusok egymáshoz való személyes viszonyáról kétségtelenül megvan a maga erkölcse, még pedig *uri* erkölcse, a mely, a milyen ismeretlen (épen az ő fölhivásának a szükséges volta bizonyítja) az osztrák parlamentben, olyan általános és hagyományos a magyar törvényhozásban. Hogy a politikai meggyőződések különbözősége vagy épen ellentétes volta ne váljék egyéni gyülölködéssé, ehez a gondolkozásnak legalább akkora emelkedettsége szükséges, a mely a jóhiszeműséget és a meggyőződést minden körülmények között tisztelni tudja, tisztán azért vagy már csak azért is, mert — jóhiszeműség és meggyőződés. A hol ez a művelt és *lovagi* gondolkodás hiányzik vagy fejletlen, ott ennek az erkölcsnek nemcsak a gyakorlására, de a megértésére se igen lehet számítani: a minthogy a primitivebb lelki berendezésű ember okvetetlenül különösnek fogja mindig találni, hogy a kik a fórumon egymással szemben állanak, a fórumon kívül szépen megférnek egymással. Általános és abszolut érvényű megoldása ennek a kérdésnek különben még ott se képzelhető, a hol a lelki és műveltségi föltételek megvannak a politikusokban a distingválásra, mert a politika tartalma nem mindig olyan, hogy a viták állandóan megmaradhatnának az elvek személytelen, illetve személyeken fölül való magasságában és mint tudjuk, nemcsak előfordulhatnak, de elő is fordulnak olyan helyzetek és alakulások, a melyek tulságos terhet raknak a jóhiszeműségre és a hazafias meggyőződésre, mikor azt követelik tőle, hogy az ellentétes törekvést is jóhiszeműnek és hazafias meggyőződésnek tisztelje. A parlamentek demokratizálódása se nagyon kedvez az úribb fölfogás megerősödésének a politika fórumán, a hol az ellentétek és ezek mérkőzésének fegyverei is egyre végletesebbekké válnak. De talán a világ összes parlamentjei között az osztrák az, a mely legkevésbbé alkalmas a Bienerth báró kivánságának a foganatosítására, mert a mi ott az embereket, a pártokat egymástól elválasztja, az mélyebb, vastagabb és kibékíthetetlenebb a politikai meggyőződések különbözőségénél és ellentétességénél. Már pedig, hogy azok az urak, a kik az osztrák törvényhozás termében pirosra pofozták és kékre rugdosták egymást, a parlament falain kívül párolázzanak és barátkozzanak — ez olyan bravurja lenne a distingváló képességnek, a mit bizonyára a Bienerth báró gyomra is megsokallana.

*

A disz. A főváros nagy építkezési és szocziális berendezkedési programmja a fölszinre vetett egy kérdést, a melynek a helyes és harmónikus megoldása nem olyan egyszerű és könnyű dolog, mint a milyennek az első pillanatra látszik. A kérdés ugyanis az, milyen habitust kapjanak azok a közalkotások, a melyeknek a rendeltetése nyilvánvalóan a szegény néprétegek érdekeit szolgálja, a milyenek például a kórházak, munkásházak, népfürdők? A legelső pillanatban önként kinálkozó felelet az, hogy ezeknek minden fölösleges dísz, minden meddő cziczoma és minden könnyebben nélkülözhető kényelem hiján valóknak kell lenniük, mert a kik számára készülnek, azoknak az igénye megáll a legszükségesebbnél és nem csapong át nagyobb követelések vagy követelődzések területére. Ez az argumentum nagyon igaz. A kik szanatóriumokban gyógyulhatnak, palotákban lakhatnak és a tengerparton fürdőzhetnek, azok nem mennek a kórházakba, a munkáslakásokba és a népfürdőkbe és viszont a kik ezekkel kell, hogy beérjék, hozzá vannak szokva az igényeik korlátozásához, azaz hogy nincsenek is akkora igényeik, hogy ezeket korlátozni kellene. Ez kétségtelen. Csakhogy van még valami más is, a miről egészen megfeledkezni nem szabad, ha nehéz is — szabatosan meghatározni. És ez az, hogy a szegény emberek javára szolgáló intézményekben a segítő szándék természetének is meg kell szólalnia, ez pedig — nem képviselhet szegénységet. Az ilyen intézmény nem lehet annyira rideg, dísztelen és komor, hogy — fösvénynek látszassék, mert a *köz* abban, a mit a szegény embereknek ád, nem lehet szűkmarkubb és fukarabb, mint abban, a mivel a szerencsésebb sorú, módosabb polgársággnak szolgál. A miként ebben az utóbbiban mértéket kell tartani a fényüzés és czifrálkodás pazar túltengésében, úgy az előbbiben is vissza kell szorítani azt a föltoluló argumentumot, hogy «ezeknek úgy is jó lesz!» A szegény emberek használatára, javára szolgáló intézményeket ne ezeknek az intézményeknek a szegénysége különböztesse meg a nem tisztán ilyen rendeltetésüektől, mert ez a társadalmi különbségeknek, az emberi sors fájdalmas ellentéteinek a kőbeépítése lenne. A segítés nem lehet takarékosabb ott, a hol a legnagyobb szükség van rája, mint ott, a hol ez a szükség nem annyira égető. Ezt a kérdést a jóakarat mellett nagy tapintattal is kell kezelni, hogy a megoldás igazán a harmóniát szolgálja.

*

Sors és pálya. Azért, mert egy szegény, sorsüldözött diplomás tanár nyomorúságában és éhségében meglopott egy kofaasszonyt, ép oly kevéssé lehet a tanári pálya csődjéről beszélni, mint a hogy nem lehet ebből az esetből a kofák gazdagságát megállapítani. Nem ez a boldogtalan volt az első és nem is az egyetlen diplomás ember, véletlenül tanár, a kit a sorsa nyomorúságba, a nyomorúság bűnbe döntött, ilyen eset már volt is, sajnos, lesz is, de belőle általános következtetéseket vonni valamely hivatás vagy életpálya értékére talán több is a — tulzásnál. Ha már az erkölcsi itéletünk odáig fejlett, hogy minden tisztességes munkát egyenlő értékűnek és minden tisztességes mesterséget egyenlő rangúnak ismerünk el, akkor a sikert vagy sikertelenséget se szabad külön mértékkel mérnünk a szerint, hogy diplomás emberé-e vagy diploma nélkül valóé. Nincs a világon olyan mesterség, pálya, vagy hivatás, a melynek ne lennének kiváltságosan szerencsés művelői és ne lennének elesettjei. Vannak dusgazdag lakatosok és nyomorgó orvosok, de vannak dusgazdag orvosok és nyomorgó lakatosok is. A boldogulás ép oly kevéssé privilégiuma egy pályának, mint a nyomorúság. Hiszen, ha így lenne, a világon semmi se lenne egyszerűbb és könnyebb dolog, mint a pályaválasztás, mert a biztos gazdagság és a biztos szegénység, a jólét és az inség között roppant könnyű mesterség választani. A valóság azonban az, hogy minden pályán egyaránt megvannak a boldogulásnak — a különböző törekvések és ambiciók szerint való boldogulásnak — a feltételei csak úgy, mint a sikertelenség eshetőségei és az lebukás veszedelmei. A boldogulás elemeinek a megszerzését vagy biztosítását tehát nem a pálya megválasztásában kell elsősorban keresni, hanem azoknak az emberi tulajdonságoknak az okos kimüvelésében és fejlesztésében, a melyek a sikernek, az eredménynek, a boldogulásnak minden pályán legalkalmasabb és leghatásosabb faktorai. Az energiát, az életrevalóságot, a lélek erejét és az erkölcs figyelmét. Mert nem a *pálya* az, a mi csődöt mond, hanem az ember.

EZÜST ELNÖKI CSÖNGETYŰ ÓRÁVAL. (A bécsi betűöntők ajándéka a magyarországi betűöntők 25 éves jubileumára.)

*

Az alkotó ideiglenesség. Mindenféle fejlődéssel természetszerűleg együtt jár egy bizonyos ideiglenesség, a mely az elomló régi és a készülő új között támadó hézagot kitölti. El lehet tehát mondani, hogy a folytonos fejlődésben nincs semmi állandóbb — az ideiglenesnél. Ezt mi budapestiek, egy szakadatlan — ha nem is egyenletes — fejlődésű város lakosai szemléletből és tapasztalatból is megtanulhattuk. A leglátható fejlődése egy városnak az építkezése, az ideiglenességnek a fejlődéssel való összefüggése is ezen a téren lép tehát leginkább a szemünk elé. És ezt megfigyelvén, magának az ideiglenességnek is egy egész fejlődési folyamatát volt alkalmunk megfigyelhetni. Ennek a folyamatnak a legelső, a legkezdetlegesebb alkotása — a deszkapalánk volt. Részben takarója, részben hirdetője annak, hogy mögötte valami készül, az alkotásnak és a fejlődésnek munkája folyik. Ez elég jó volt abban az időben és olyan alkalommal, a mikor az újnak készülése csak várakozást jelentett és nem valami régi hasznának is a fölfüggesztését. De a mióta a fejlődésnek pusztításra is van szüksége és előbb rombolnia kell annak, a ki építeni akar, az ideiglenes állapot földadta megbövült, tehát a természetének is meg kellett változtania. Az ideiglenességnek *szolgáltató* képességre is szüksége lett, bizonyos folytonosságoknak a megőrzésére. Így születtek meg az ideiglenes állapotnak a palánknál sokkal fejlődöttebb alkotásai, a melyeket más elnevezés hiján *bazár*-nak minősítettek. Ilyen gyorsan megépíthető és gyorsan lehordható bazár, az ideiglenesen hajléktalanná vált üzletek menedékhelye — ma már egész csomó van Budapesten. Van a Károly-körúton, van a Kigyó-téren, a Kálvin-téren most készül a Gizella-téren. Mind régi nagy házak elomlásának és még nagyobb új paloták épülésének hirdetője. Csupa küszöb, a melyen át a fejlődés a múltból a jövőbe lép. Nem is a mulandóságnak, hanem egyenesen az elmulásnak készítették őket, de épen mert a hol a fejlődés állandó, az ideiglenesség is állandó, valószinű, hogy az ideiglenesség alkotásainak fejlődési folyamata nem áll meg ezeknél a bazároknál. Az ideiglenességnek meg fog épülni a maga *állandó háza* is. Közbeeső stációja azoknak, a kik a leszakadó rozoga födél alól szilárdabb födél alá vonulnak.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Levelek Irisz koszorújából. Azoknak a verseknek az irója, a melyek most e czím alatt jelentek meg egy finom kiállítású kis kötetben, *Babits* Mihály, a legérdekesebb jelenségek egyike abban a lírai kavarodásban, a melytől a magyar líra legújabban zajos lett. Kiválóképen intellektuális lélek, minden az értelmen, a tudaton szűrődik át benne. De kiválóképen lirikus is, mert értelmének minden terméke, minden gondolat, minden megfigyelés, minden tudás külön, saját ritmust kap agyában, már érzéssé melegedve jelenik meg. Sokféle ismerete — bár inkább rejti, mint hirdeti — bámulatot kelt; verseiből széles világirodalmi olvasottság, a metafizika rejtelmeiben való jártasság, a görögségnek vérébe ment ismerete, az emberiség mese-világának, a Kelet költészetének, a teozofiának és még egy sereg mindenféle tudásnak felszívódása tűnik fel a figyelő szemnek. Ettől néha egy kis könyvtár-szaga is van egyik-másik versnek, de ez sem zavarja meg az olvasót, mert mint egy lirikus egyéniség természetéből folyó tulajdonsága jelentkezik. Ezek a tudós képzettségen alapuló gondolatok nem sorakoznak mereven, elvontan egymás mellé, hanem elevenen, folytonos mozgásban, ritmikusan, izgatódva lebegnek sorról-sorra, s ezzel ép olyan színjátékot keltenek, mint az érzések játéka. A költészet magaslatain összetalálkozik — akármilyen távolságokból indultak is ki — a gondolat és az érzés, hatásuk, lendületük, színük hasonlóvá válik. Ezt látjuk Babits verseiben, és pedig oly meggyőzőn, mint ritka költőnél. Másik jellemző tulajdonsága nyelvművészete. Ez sem naiv

a faj lelkéből magából előbuzgó, szinte öntudatlan gazdagsága a nyelvnek, hanem tudatos, a szók értékének, hangzásának, szinező képességének pontos kiszámításán alapuló művészet. Mindenre megvan a kellő szava, a mely pontosan összevág azzal, a mit mondani akar; ebben a tekintetben szemmel láthatóan Arany Jánoshoz járt iskolába, a nélkül, hogy a közönséges értelemben vett tanítványnak tekinthetnők. Nyilvánvaló öröme telik ebben a kétségkívül nagyon értékes képességében, el-eljátszik a szavakkal, kiélvezi csengésüket, forgatja őket jobbra-balra s szerető kedveskedéssel teszi őket helyükre. Két alapjellemvonásából származnak hibái is: néha mégse bírja a gondolatot teljesen líraivá tenni s akkor merev és értekezés-szerű, nyelvművészete pedig néha mesterkedéssé fajul. Ehhez járul egy kis különczködés, egy úgylátszik csaknem kizárólag belső életet élő ember aprólékossága, a melylyel túlságosan ízekre bont minden keze ügyébe eső ötletet, olyanokat is, a melyeket jobb volna összefogni egy erős vonalban. Mindez azonban nem változtat a könyv kétségtelen értékén; egy nagy tehetségű, finom szellemű és érdekes egyéniségű költő lép benne a közönség elé.

Boszorkányos esték. *Kosztolányi* Dezső, verses műveinek sikerei után most egy kötet novellával lép elő. Csak új formában látjuk, minden egyébben ugyanaz, a kit a versekből ismerünk, nagyon differencziált érzésű, finom lélek, a melyben olyan rezdülések a fontosak és döntők, melyek más ezer meg ezer lélekben soha meg sem mozdulnak. Novelláiban is ezeket keresi ki, a maga érzését viszi át alakjaira, vagyis idegen alakokon keresztül mutatja meg a saját magában rezgő lírát. Néha egészen át is engedi magát a lírának s hangulatképet ir, verset prózában. Mi azonban jobb szeretjük a verset versben látni, prózai előadásban majd mindig bizonytalanná foszolnak szét az érzések körvonalai és ebből bizonyos formátlanságok származnak. Az olyan finoman kidolgozott képekből, mint az *Ősz felé* czímű novella a kötetben, mindig jobban kidomborodik az író érzése, mint a *Vers-tárgyak* cziklus legtöbb darabjából. Kosztolányi szereti a rejtelmes hangulatokat, a természet, az élettelen tárgyak megelevenítését; van benne valami ideges érzékenység, a melyet átvisz nemcsak alakjaira, hanem a körülöttük levő tárgyakra is. Sajátságos látásmódja bizarrság színében tünik fel, pedig természete szerint nem bizarr, csak annyira egyéni igyekszik lenni, hogy nem mindenki tud azonnal hozzáalkalmazkodni. Novellái közt különböző értékűek vannak, néhányon nem egészen kellemes

HESSING FRIGYES SZOBRA GÖGGINGENBEN.

szándékosságot érzünk, néha nem birunk sem témájával, sem témájának kezelése módjával megbékülni s néha technikai fogyatkozások rontják a hatást. Azért mindig író marad, csiszolt, intelligens, élesen látó és irodalmi hatásokat kereső.

Építészeti alaktan. *Klein* Jakab műépítész, állami szakiskolai tanár ily czimű művének harmadik része jelent most meg az «Iparosok Olvasótárá»-ban. Ez a rész a falmezőket és falnyilásokat tárgyalja; szól benne a falmezők képzéséről, aztán a falnyilások alakulatai során az ablakképzések különféle módjairól, a kapuzatokról, a homlokzat összeállításáról, az ebben érvényesülő általános irányelvekről, a beépített és szabad homlokzatról, a homlokzat végződésekről s végül a tetőzetekről. A munka, mint az «Iparosok Olvasótárá»-nak minden kötete, teljesen gyakorlati czélra szolgál, a gyakorlat emberei számára van irva. A szükséges tudnivalókat röviden, tömören, de nagyon világosan tárgyalja, úgy, hogy a tanult építész és az egyszerű építő iparos egyaránt jó hasznát veheti. A szöveget számos gondosan rajzolt szemléltető ábra világosítja meg.

Hasznos olvasmányok. Az «Iparosok Olvasótára» czimű vállalatnak, melyet *Mártonfy* Márton szerkeszt s mely már tizenöt éve áll fenn s ez idő alatt nagyon sokkal járult hozzá az ipari ismeretek terjesztéséhez, közkedveltségü füzetei közé tartoznak azok, a melyek «Hasznos olvasmányok» czim alatt vegyesen tartalmaznak kisebb közleményeket az ipari ismeretek köréből, szépirodalmi, ipar- és művelődéstörténeti czikkeket. Most két ily füzet jelent meg egyszerre, mind a kettőnek nagyon becses a tartalma. Vannak bennük czikkek a szabadalmi jog köréből, a régi czéhek életéből, a művészi iparról, a Balkán-félszigetről, s több érdekes elbeszélés az iparos életből veszi tárgyát. Az egyes czikkek szerzői: dr. Mártonfy Marczell, Hidvégi Benő, Seemann Gábor, Vértesy Sándor, Tarczai György stb. Mindkét füzet gazdag tartalmú, változatos, czikkeik gondos, tiszta magyarsággal, világos stilusban vannak irva s szivesen olvashatják nemcsak az iparosok, a kiknek első sorban szánva vannak, hanem bárki más is.

Uj könyvek:

Levelek Irisz koszorújából. Versek, irta *Babits* Mihály. Budapest, a «Nyugat» kiadása; ára 3 kor.

Boszorkányos esték. Elbeszélések, irta *Kosztolányi* Dezső. Budapest, Jókai-nyomda kiadása.

Épitészeti alaktan. III. rész. *A falmezők és falnyilások.* Irta *Klein* Jakab. Budapest, Lampel-Wodianer részv. társ. (Iparosok Olvasótára XV. évfolyam 6. sz.); ára 60 fillér.

Hasznos olvasmányok. (Iparosok Olvasótára XV. évfolyam. 7–8. és 9–10. szám.) Budapest, Lampel-Wodianer részv. társ. Egy-egy füzet ára 1·20 kor.

EGY HÍRES ORTHOPÉD SZOBRA.

Mistral dicsősége, hogy még életében emeltek neki szobrot, ha ritkaság is, nem áll egyedül. Ugyanebben a megtiszteltetésben részesült egy világhírű orthopéd, a német *Hessing* Frigyes is, a göggingeni híres szanatórium megalapítója és tulajdonosa, a kinek a szanatórium mellett, az Augsburg melletti faluban emeltek életnagyságú érczszobrot azok, a kiket betegségéből kigyógyított. Hessing eredetileg nem is orvos, egyszerű iparos volt s úgy adta magát az orthopédiára, a melyben rendkívüli nagy sikereket ért el, — többek között a hátgerinczsorvadás mechanikus kezelésével orvosi körökben nagy feltűnést keltett. Ezer meg ezer beteg köszönheti neki gyógyulását s az ő háláljuk nyilvánul abban a szoborban, melyet neki állítottak.

JOBB SELYEM a svájczinál nem létezik!
Kérjen **mintákat tavaszi** és **nyári ujdonságainkból ruhák** és **bluzok** számára: **Ottoman, Liberty, Cotolé, Crepe de Chine, Louisine, Taffettas, Mousseline** 120 cm széles, méterenként 1 kor. 20 fill.-töl kezdve feketében, fehérben, egy- és többszinűben, valamint **himzett bluzok** és **ruhák** batisztból, szövetből, vászon- és selyemből. Csakis garantált szolid selyemkelmét árusitunk **közvetlen magánfeleknek bérmentve és elvámolva** a házhoz.
SCHWEIZER & Co., LUZERN U. 24. (Svájcz.)
Selyemszövet kivitel. — Királyi udv. szállító.

A Bór- és Lithion-tartalmu
Salvator-forrás
kitünő sikerrel használtatik vesebajoknál, a húgyhólyag bántalmainál és köszvénynél, a czukorbetegségnél, az emésztési és lélegzési szervek hurutjainál.
Húgyhajtó hatású!
Vasmentes! Könnyen emészthető! Teljesen tiszta!
Budapesten, főraktár Édeskuty L. urnál.

A csecsemő mesterséges táplálásának *veszedelmeit* a legbiztosabban elkerüli az a gyermek, a kit «**Kufeke**»-vel táplálnak. Nincs biztosabb védelem a hányszékelés, hasmenés, bélhurut, stb. ellen, mint a «**Kufeke**», a melyet a legkiválóbb orvosi szaktekintélyek ajánlanak.

SARG-féle 60 Fillér **KALODONT** LEGJOBB FOG-CRÊME

Az est valóban csodaszép volt, azonban ma ismét bünhődnöm kell. Nem tudok már a szabadban maradni anélkül, hogy éjjel ne köhögjek; nem alszom és több napra oda vagyok. — De kedves Nagysága, miért nem használja a Fay-féle valódi sodeni ásvány-pastillákat? Nagyon ajánlanám Önnek, a mikor künn ül, néhányat szopogatni, aztán este elalvás előtt is még egyet-kettőt bevenni és meglátja, nem fogja Önt köhögés kinozni és pompás alvása lesz. A Fay-féle valódi sodeni kapható dobozonként 1 K 25 f-ért minden gyógyszertárban, drogueriában és ásványvizkereskedésben. Vezérképviselőség Ausztria-Magyarország részére: **W. Th. Guntzert, Wien IV/1,** Grosse Neugasse 27.

Serravallo
CHINA-BOR VASSAL.
Hygienikus kiállitás 1906. Legmagasabb kitünt. Erősitőszer gyengélkedők, vérszegények és lábbadozók számára. Étvágygerjesztő, idegerősitő és vérjavitó szer.
12666 Kitünő íz. 6000-nél több orvosi vélemény.
I. Serravallo, cs. és kir. udvari szállitó **Trieste-Barcola.**
Vásárolható a gyógyszertárakban félliteres üvegekben á K 2.60, egész literes üvegekben á K 4.80.

Steckenpferd-Liliomtejszappan
legenyhébb szappan
:: a bőr részére. ::

Fogorvosi- és fogtechnikai műterem Budapest, IV., Károly-körút 26., I. emelet
FOGAK és teljes fogsorok szájpadlás nélk.
Aranyfogkoronák, aranyhidak és mindennemű kaucsuk fogazatok, melyeket a szájból kivenni nem kell. **A gyökerek eltávolitása fölösleges. Tartós porcelán- és arany-tömések. Foghuzás** teljes érzéstelenitéssel, 10 évi jótállással. Vidékiek 1 nap alatt kielégittetnek, **megvárhatják.** — Mérsékelt árak.
Dr. EDELMANN JÓZSEF és MÁRFAI néhai dr. Neufeld D. fogorvos volt techn. assistense. (Lift.)

SANATORIUM ÉS VIZGYÓGYINTÉZET
MARGITLIGET
POMÁZ MELLETT... BUDAPESTRŐL VONATON 55 PERC. PÁLFFY TÉRRŐL ÉS VISSZA ÓRÁNKÉNT VONATKÖZLEKEDÉS
IDEGBETEGEKNEK = ÜDÜLŐKNEK
= ELMEBETEGEK KIZÁRVA =
EGÉSZ ÉVEN ÁT NYITVA!
ÁLLANDÓ SZAKORVOSI FELÜGYELET
ELSŐ-RENDŰ PENZIÓ
10 koronától.
Villanyos gyógymód, massage, dietetikus kurák stb. Modern hidegvizgyógyint., oxygénes, szénsavas, napfürdők.
Légsátrak.
Előzetes telefonértesités esetén bármely vonathoz Pomázra intézeti hintó megy. Prospektust kívánatra küld az Igazgatóság.

Rohitsch-Sauerbrunn
Stájerország. Vasut, posta és távíró.
Diätetikus terepkúrák. — Kitünő ivóviz. — Villanyvilágitás. — Liftek. — Modern csatornázás. — Állandó fürdőzenekar a hirneves triestini vonósnégyes közreműködésével.
TELJESEN UJONNAN ÁTALAKITVA.
Császárfürdő, ujonnan berendezett vizgyógyintézet.
Styriafürdő, ujonnan installált szénsavfürdők.
Elismert gyógyhely gyomor, bél, máj és vesebajoknál, chron. székrekedés, hämorrhoidák, epekő, elhizás, czukorbetegség, csuz, torok- és gégehurutnál, szivbajoknál. **Karlsbad és Marienbad forrásaihoz hasonló gyógyforrások.**

EGYVELEG.

∗ Új léghajók. Érdekes szétszedhető léghajót tervezett *Weissenburger*, offenbachi mérnök. Léghajója nyolcz egymásra következő, egyenlő részből van összetéve s az egésznek formája hosszúkás henger. Minden egyes rész külön sportra és katonai czélokra is felhasználható. Két részt is egybe lehet kapcsolni s mint külön léghajót alkalmazni. A gondola is annyi részre bontható, a hány részből maga a léghajó áll. Figyelemre méltó *Wellman*-nak újabb szivar alakú léghajója is, melynek átmérője tizenhat méter s hossza ötven méter. Köbtartalma 8500 köbméter. Háromrétű gummizott gyapotszövet és selyem alkotják burkolatát. Gondolája 37 méter hosszú s aczélcsövekből készült. A hajtóerőt egy 80 lóerejű benzin-motor szolgáltatja. *(U. L.)*

Pulmogen BELÉGZÉS Világpatent. (D. R. P. 210,225.) Magyar 43775. Osztrák 37053. Angol 18770. Franczia 389702.
Asthma és a légzőszervek idült **(krónikus) hurutjai** ellen orvosilag ajánlott kiválóan hasznos gyógyitómód. A készülék használatra készen zsebben hordható, ára 6 K. Kapható gyógytárakban és szaküzletekben, a hol nem volna, megküldi a **Pulmogen-vállalat, Budapest,** VII., Dohány-utcza 7. sz. Prospektus dijtalan.

Diana sósborszesz mint háziszer kapható az egész országban. Köztudomásu, hogy bedörzsölésekre a legalkalmasabb. Nagyon kellemes hüsitő. Az összes fodrászüzletekben fejdörzsölésre és borotválkozás után arczfecskendezésre az urak használják. A fájdalmakat azonnal csillapitja. Masszirozásra általánosan minden házban csakis Diana sósborszeszt használnak. Egy üveg 44 fillér.

A közfigyelmet fel kell hivni arra a körülményre, hogy a hajfestésre használt szerek között igen sok olyan van, melyek fémeket tartalmaznak, tehát ártalmasok. Czerny I. Antal Tanningene hajfestőszere nemcsak teljesen ártalmatlan, hanem kitünő, hosszan tartó festőképességgel bir, miért is Tanningene egyike a legkeresettebb hajfestőszereknek. A kozmetika szerei közül a keleti rózsatej, a fogápoláshoz szükséges Osan, valamint a Fritsch-féle napraforgóolajszappan és Coca fogpaszta a leginkább használt szerek.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Mezőszakaszi VANKAY KÁROLY 1848–1849 iki honvédőrmester 80 éves korában Bábolnán. — RIEGLER JÓZSEF EDE fővárosi papirgyáros egy edlachi szanatóriumban 62 éves korában. Kézdipolányi POLÁNYI ALADÁR kir. törvényszéki biró 46 éves korában Munkácson. — Sipeki BALÁS IVÁN Torontál vármegye aljegyzője 43 éves korában Budapesten. — Idősb WATER FERENCZ szerdahelyi róm. kat. kántortanító 52 éves korában Szerdahelyen. — BATHÓ BÉLA gyógyszerész 32 éves korában Tiszasülyön. — FESZLER ANTAL mérnök, nyug. államvasuti felügyelő 68 éves korában Budapesten. — CSOÓR DEZSŐ egri városi jegyző és levéltáros Egerben. — TÜSKÉS SÁMUEL 76 éves korában Győrött. — Balázsfalvi KISS BÉLA 70 éves korában Kecskeméten. — SEPSY DEZSŐ árvaszéki ülnök 50 éves korában Debreczenben. — Bilkei GORZÓ SÁNDOR parasznyai gör. kat. lelkész 38 éves korában Parasznya községben. — GÖLLESZ JÁNOS államvasuti ellenőr 55 éves korában Budapesten. — CSERMÁK SÁNDOR dr. Dobsina polgármestere 32 éves korában Dobsinán. — MOLNÁR ISTVÁN felső kereskedelmi iskolai tanuló 18 éves korában Győrött.

KORTSÁK LAJOSNÉ szül. Zsuffa Emilia 39 éves korában Budapesten. — Özv. NAGY MIKLÓSNÉ szül. Soltész Terézia 79 éves korában Dorozsmán. — Özv. RÁTH PÉTERNÉ szül. Szemmelveisz Julia, ruttkai Ráth Péternek, a kassa oderbergi vasut vezérigazgatójának édesanyja, 93 éves korában Budapesten. — MILOSEVITS KATINKA 25 éves korában Budapesten. — Dr. TORDON MIHÁLYNÉ szül. eichingeni Rauch Ilona 32 éves korában Árvaváralján. — STRAUSZ KORNÉLNÉ szül. Fekete Mária 30 éves korában Pápán. — GALLAY NÁNDORNÉ szül. Brunner Erzsébet 61 éves korában Budapesten. — Nagykállói KÁLLAY BERTALANNÉ született turcsánkai és krstyánfalvi Turtsányi Johanna Budapesten.

Szerkesztői üzenetek.

Alvó paloták alatt. Az ihlet. Nagyon szétfoszlik, a mit mond, az olvasónak úgy kell összeszedni a szertehulló szálakat, hogy világossá legyen előtte, a mit mondani akar.

Kék virágos. Rád gondolok. Bizony ezek gyönge kis dolgok, nem számíthatna velük sikerre.

Halál után. A sok zavarosságban úszik egy pár érdekesebb kép, — virág az iszapos árban.

Dal. Ha bármennyi bánat. Teljesen értéktelen dolgok, kár efélékkel a szerkesztőségek munkáját szaporítani.

SAKKJÁTÉK.

2647. számú feladvány Fridlizius J.-től.

(A «Tijds Krift för Schack» versenyén a II. dijat nyerte.)

SÖTÉT.

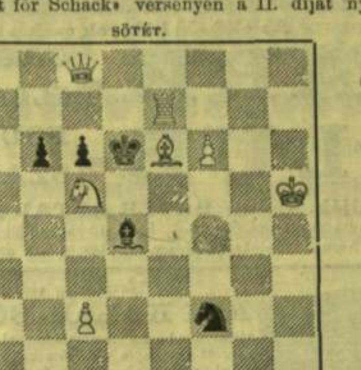

VILÁGOS.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

KÉPTALÁNY.

A 22-ik számban megjelent képtalány megfejtése: *Nehéz a nyers fának száradtát kivárni.*

Felelős szerkesztő: **Hoitsy Pál.**
Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5.
Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utcza 4.

8 nap elegendő ahhoz, hogy kezei hófehérek, tiszták, simák, puhák s bársonyszerüek legyenek. A ki a DIANA szappant és DIANA krém hatását ismeri, az tudja jól, hogy ezek a legjobb **kézfinomitók.**
:: :: Előkelőbb urak és hölgyek nem is tudnak mosakodni csak DIANA szappannal. :: ::

EREDETI LEVELEK:

Tisztelt Gyógyszerész ur!
Sokat hallottam már az Ön Diana-szappanáról és eddig mindenütt csak dicséretet hallottam, megpróbálkozom én is vele tehát. Tessék küldeni egy darab Diana-szappant, de olyat, hogy minden szeplőm és pattanásom elmuljon töle. Ha jónak bizonyul a Diana-szappan, ugy sokkal többet hozatok és ajánlani is fogom mindenkinek, ugy mint ahogy nekem is ajánlották. Kérem azonnal küldje a Diana-szappant. Kiváló tisztelettel **Nagy Istvánné.**

Kedves Gyógyszerész ur!
Miután egyszerre elláttam magam Diana-crémmel, Diana-szappannal és Diana-puderrel hosszabb időre, ezuttal nem kérek ugyan semmit, de szivesen irok Önnek néhány sort azon végtelen kellemes változásról, mit az Ön bőrápoló szereinek köszönhetek. Tudja kedves Erényi ur, engem igazán egész boldoggá tett, mert valósággal szégyeltem pár héttel ezelőtt társaságba menni, olyan vörös volt az arczom és kezem tele volt s a böröm pattanással, ma pedig minden elbizakodottság nélkül merem mondani, hogy kifogástalan szép a böröm. Hazafias üdvözletét küldi **Mrs. Mary Smith.**

Igen tisztelt Uram!
Eddig még mindég alaposan becsapódtam a sokat hirdetett holmikkal, de az Ön Diana-szappanával végtelenül meg vagyok elégedve. Alig egy hete, hogy használom s minden csunya pattanásom eltünt, sőt az orrom sem vörös azóta. Már számtalan szert kipróbáltam, de eredménytelenül. Méltán nevezhetik a Diana-szappant a szappanok királyának, mert tényleg csoda hatása van. Nem mulaszthatom el, hogy ezeket önnel ne tudassam. **Neuschattel Clarisse.**

Tisztelt Gyógyszerész ur!
Nagyon szivesen venném, ha néhány sorral megnyugtatna, hogy szállit-e Ön ide Abbáziába Diana-specialitásokat, mert félek nagyon az utánzatoktól s azt hiszem, Önnek is előnye, ha a vevők megmaradnak azon jó véleménynél, mint az Önnél beszerzett Diana-szerek elhasználása után bátran terjeszthetnek. Mindeddig remeknek bizonyult nálam és egész családomnál a Diana-crém és szappan, mióta ezeket a kellemes illatu szereket használjuk, nincs szeplős arcz közöttünk. Várom sorait s vagyok tisztelője **Dr. S. J.-né.**

DIANA-PUDER
pedig arról nevezetes, hogy az arczon egyenletesen tapad, szabad szemmel **teljesen láthatatlan;** amennyiben pedig teljesen ártalmatlan szerekből van összeállitva, ki van zárva a láthatósága a kékesszinü arczbőrnek, amely szin olyan nők arczán látható, kik ártalmas összetételü pudert használnak.

Egy üvegtégely Diana-crém (nappali és éjjeli használatra) **1 kor. 50 fill.**
Egy üvegtégely Diana-crém (csak éjjeli használatra) **1 kor. 50 fill.**
Egy nagy darab Diana-szappan **1 kor. 50 fill.**
Egy nagy doboz Diana-puder szarvasbőrrel együtt (fehér, rózsa, vagy sárga szinben) **1 kor. 50 fill.**

Kapható egész Európában a gyógytárakban, drogériákban és parfümeriákban. Aki nem tudja saját helységében beszerezni, az rendelje meg a központból:
ERÉNYI BÉLA gyógyszerész Budapest, Károly-körut 5.
(A legkisebb megrendelés is fordulópostával utánvéttel eszközöltetik.)

MARGIT GYÓGY-FORRÁS

Beregmegye.

gyomor, belek, húgyhólyag s különösen a **légzőszervek hurutos** bántalmainál **igen jó hatású** még .·. .·. akkor is, ha **vérzések esete** forog fenn. .·. .·.

Megrendelhető: **ÉDESKUTY L.**-nél Budapesten és a forrás kezelőségénél Munkácson.

Az előkelő hölgyek csak a

PARK-CLUB- CRÈME :: :: ILLAT :: :: :: POUDER :: SZAPPANT

használják. Főraktár **BAYER ANTAL** gyógytára Budapest, Andrássy-út 84. sz. — Kapható azonfelül Kartschmaroff, — Lux, Neruda, Molnár és Moser és Utasi utóda drogueriákban. —

Törvényileg védett

NŐI KALAP-BŐRÖND

vizmentes barna vitorlavászonnal bevonva, 4 fényezett keményfa védő léczczel, nickel sarokvédővel, nickel zárral és erős tehénbőr fogóval.

46 cm hosszu,	36 cm széles,	32 cm magas,	2 kalapnak	6 K
51 «	« 40 «	« 36 «	« 3 «	8 «
56 «	« 46 «	« 38 «	« 4 «	9 «

Törvényileg védett

COUPÉ-BŐRÖND

vizmentes barna vitorlavászonnal bevonva, 4 fényezett keményfa védőléczczel, nickel sarokvédőkkel, nickel zárral és erős tehénbőr fogóval hölgyek és urak részére

60 cm hosszu,	39 cm széles,	21 cm magas	7 K
65 «	« 40 «	« 22 «	« 8 «
70 «	« 42 «	« 24 «	« 9 «

Vidékre megrendelések utánvéttel eszközöltetnek. ::

PAPEK JÓZSEF bőröndös és finom bőráru készitő **Budapest, VIII., Rákóczi-ut 15. B.** Árjegyzék bérmentve.

GLEICHENBERG GYÓGYHELY Stajerország.

Klimatikus gyógyhely. Nyári üdülőhely.

Javalva van a légzőszervek idült hurutjai, izzadmányok, elkérgesedés, tuberkulozis (csakis kezdő, vagy idült, elhatárolt stádiumban), tüdőtágulat, asthma, érelmeszesedés, szivbillentyűbaj, skrofulosis, hólyaghurut, köszvény és csuzbántalmak, nőibajok, idegbántalmak esetén és lábbadozásnál. Tökéletes gyógyeljárás minden indikáczió esetén. **Világhirü gyógyforrások.** Idény: május 15-től szeptember 30-ig. — Prospektusokat küld és minden felvilágositással szolgál a Fürdőigazgatóság.

PETROL NERUDA

kitünő hajviz

1 üveg ára 1 korona 50 fillér. —

A jelenkor legkiválóbb bőrfinomitó találmánya a **növényekből készült** kristályszerü massza, a

KRISTALIN

A bőr felületét nem oxidálja és nem sárgitja, mint a zsiros kenőcsök. Ellenben fehériti, üdévé és bársonysimává változtatja. Kapható minden drogériában. Próbatégely 50 f. n. üvegdoboz 3 K szappan 1, puder 1 K. Főrakt. Bp. Baross-utcza 91.

Szt.-Lukácsfürdő gyógyfürdő, Buda.

Téli és nyári gyógyhely. Természetes forró-meleg kénes források. Iszapfürdők, iszapborogatások, massage, vizgyógyintézet, gőzfürdők, kő- és kádfürdők, gyógyvizuszodák. Olcsó és gondos penzió. Csuz, köszvény, idegbőrbajok, lakás, ellátás felől kimeritő prospektust küld ingyen a **Szt.-Lukácsfürdő igazgatósága, Buda.**

Lawn-Tennisz

raketek és labdák

elsőrangu angol gyártmányok.

ANGOL SPORTCZIKKEK

Football, Golf, Polo, Croquet. Sport-czipők, sweaterek, sapkák, stb. Testedző tornaszerek.

Árjegyzéket bérmentve küld:

WESZELY ISTVÁN

angol sport-, gummi- és aczéláru-üzl.

Budapest, IV., Váczi-utcza 9.

CALIFIG

Ideális háziszer

gyomorbántalmak, emésztési zavarok és ezek következményei esetében a „CALIFIG" néven ismeretes

Kaliforniai Fügeszörp.

Ize kellemes, hatása enyhe és mégis biztos. Tisztitja az emésztő szerveket, szabályozza az emésztést, visszahóditván ezáltal az étvágyat s az egészséget. A „Califig" gyermekeknek és felnőtteknek egyaránt jótékony szolgálatot tesz.

Kapható minden gyógyszertárban. Nagy üveg 3 kor. Kis üveg 2 kor.

CALIFIG

Betegtoló-kocsik

rokkantak és lábbadozók számára. — Utczán és szobában leendő használatra. Jótállás mellett a legjobb kivitelben, eredeti :: gyári árban szállit ::

KELETI J. orvossebészi mű- és kötszergyáros Bpest, IV., Koronaherceg-u. 17.

:: Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. ::

LAUFER szabadalmazott és orvosilag jónak elismert **ludtalp-betét (bokafüző)** ***ludtalpuak*** és ***fájóslábuak*** *részére* mely bármely cipőbe alkalmazható. Kizárólag kapható:

Székely és Tsa

Budapest, IV., Muzeum-körut 9.

Nagy raktár a bokafüzőkhöz alkalmas cipőkben.

BŐRSZÉKIPAR

Kendi Antal Bpest, IV. Károly-u. 2.

Angol bőrbutor készitése, festése és renoválása saját műhelyemben.

Ebédlő-székek, iroda-fotelok valódi bőrrel.

Ülőbutor állványok kárpitozása.

Székátalakitások.

Akar-e szép lenni? Akkor ne használjon mást, mint a legjobbnak általában — elismert —

Rogátsy-féle magyar pipere-boraxot,

a melytől rózsás, üde, selymes arczbőrt nyer, eltünteti a ránczokat, szeplőt, májfoltot, pattanásokat, stb.

Nyaralásnál nem nélkülözhetjük, mert a legkeményebb talajvizet is megpuhitja. Kiváló háziszer torok-, szemgyulladás, izzadás és szájbűz ellen. A fogak fehéritése és épentartása tekintetében bámulatos hatással bir. Mint **univerzális háziszer** gyermekápolásnál és háztartásban a legjobb lelkiismerettel ajánlható.

— *Egy doboz ára 30 és 75 fillér.* —

Rogatsy-féle borax-crém 1 K, borax-szappan 80 f. borax-pouder 1 K 20 f., borax-fogkrém 50 fillér.

ROGÁTSY KÁLMÁN drogériája, Budapest, VII., ker., Rákóczi-út 10. szám.

ELŐPATAK

gyógyfürdő

kiválóan jó eredménynyel használható **a gyomor, vese, hólyag és a méh hurutos bántalmainál, máj- és lépbajoknál, köszvény és csúznál, altesti pangásoknál, valamint bármely az idegesség alapján fejlődő betegségeknél.** A nagyhirü **előpataki gyógyvizek** orvosi javaslat szerinti ivása, összekötve a megfelelő és itt feltalálható kisegitő gyógyeszközökkel (meleg és hidegfürdők, vizgyógyintézeti kezelés, massage, svédtorna, diätikus étrend) **rendkivül kedvező eredményt mutat fel.** Fürdő-idény: **május 15-től szeptember 15-ig.** Vasuti állomás: Földvár és Sepsiszentgyörgy, honnan állandó olcsó kocsiközlekedés van. Lakás, ellátás olcsó és választékos. Az elő- és utóidényben (május 15-től junius 15-ig és aug. 20-tól szept. 15-ig) a gyógy- és zenedijnak fele fizetendő, lakások 50%-al és ellátás is sokkal olcsóbb. **Az előpataki ásványviz,** mely a szénsavdus, égvényes vasas vizek között első helyet foglal el, mint gyógyeszköz, háznál is használható **és üditő, kellemes ital** tisztán vagy borral vegyitve, nagy kedveltségnek örvend. Itthon és a külföldön évenkint egy millió palaczknál több kerül forgalomba. Szétküldési hely Előpatak, de kapható a legtöbb városban és nagyobb kereskedésben.

Prospektust kivánatra ingyen küld az igazgatóság.

Régi hires kénfürdő Horvátországban Varasd-Teplicz!

kitüntetve a nagy Arany Éremmel és Diszoklevéllel a Bécsi Nemzetközi Fürdőkiállitáson 1893-ban. a budapesti Ezredéves Kiállitáson 1896-ban stb.

VASUTI., POSTA-, TÁVIRDA- és TELEFON-ÁLLOMÁS

Analizálta Dr Ludwig tanár, udv. tanácsos 1894-ben: 58° hévforrás, a kéniszap

a zagoriai vasutvonal mentén

Fürdőidény: máj. 1.-okt. 1.-ig

Egész éven át nyitva!

utólérhetetlen hatásu izom- és izületi reuma, izületi bántalmak és gyulladások vagy csonttörések okozta bénulások, csuz, neuralgia, mint ischias stb. női bajok, bőr- és titkos betegségek, krónikus vesebántasmak, hólyaghurut, golyva, rhachitis, fémdyscrasia, mint ólom, higany stb. mérgezések ellen. Ivókúra: torok-, garat-, mell-, tüdő-, gyomor- és bélbajok, aranyeres bántalmaknál stb. Villamos gyógymód, massage, gyógyintézetek és szállodák minden kényelemmel. Ujonnan épült fürdőszálloda gyönyörü lakosztályokkal, pompás fekvéssel és a legmodernebb berendezésekkel, kitünő fürdőkkel az épületben, lift, villamvilágitás, elegáns olvasótermek, étterem, kávéház stb. Napfürdők, hidegvizgyógykúrák zuhanyokkal és Kneipp-módszerrel. Előleges megrendelésre külön kocsik kaphatók a fürdőkezelőségtől. Posta, távirda, telefon. Fürdőorvos dr. J. Matkovič. Prospektust ingyen és bérmentve küld a **Fürdőkezelőség.**

David Károly és Fia

doboz-, papiráru- és szabad. fémkapocsgyára

Budapesten, I., Mészáros-utcza 58.

Telefon sz.: 41-48. Sürgönyczim: Cartonage.

Gőzerőre berendezve.

A magyar kir. dohányjövedék szállitója.

Napi gyártás 150,000 doboz.

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE.

Alapittatott 1847.

Brausweiler János Szegeden. Cs. és kir. kizárólagosan szab. chronometer- és műórás, föltalálója a remontoir ingaóráknak stb. stb.

ÓRÁK, ÉKSZEREK 10-évi jótállással

RÉSZLETFIZETÉSRE

Képes árjegyzék bérmentve. Javitások pontosan eszközöltetnek.

Budapesti Takarékpénztári és Országos Zálogkölcsön R.-T.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5 sz. a. (saját házában).

Befizetett részvénytőke: 10 millió korona. Elfogad betéteket, leszámitol váltókat és előleget nyujt értékpapirokra.

M. kir. szab. oszt.-sorsjáték főelárusitó helye: VI., Andrássy-ut 5. Kézizálogüzletei: *IV, Károly-körut 18., IV., Ferencziek tere 4. (Irányi-utcza sarok)., VII., Király-utcza 57., VIII., József-körut 2., VIII., Üllői-ut* 11982

KNUTH KÁROLY

mérnök és gyáros 11920

Os. és kir. fensége József főherczeg udv. szállitója.

Gyár és iroda:

Budapest, VII. ker., Garay-utcza 10.

Központi viz- és gőzfütések, légszesz- és vizvezetékek, csatornázások, szellőztetések, szivattyuk, vizerőművi emelőgépek stb.

Tervek, költségvetések, jövedelmi előirányzatok gyorsan készittetnek.

Szenvedő hölgyek és urak

ne mulasszák el legujabb árjegyzékem ingyen és bérmentes küldetése iránt hozzám fordulni. E felettébb hasznos, mintegy 3000 természethű ábrát tartalmazó könyvben mindennemű kötszer pontos leirása feltalálható. Minden altesti betegség ellen szolgáló **hasköté**, mely köldök és has-sérv, vándorvese és hájasodás ellen előnyösen alkalmazható. Hölgyek számára pedig kitünően beválik az altest támasztékául szülés előtti és utáni időszakokban. **Varrás nélküli gummiharisnya** görcsér, eres csomok, viszértágulásnál, valamint dagadt és egyébként szenvedő lábakra a legradikálisabb hatályu szer. Mérték szerinti elkészitését legjutányosabban eszközli:

Keleti J. orvosi műszer és testegyenesitő gépek gyára **Bpest, IV., Koronaherczeg utcza 17.** Alapittatott 1878. Telefon 13—76.

BUTOR

izléses és szolid kivitelben, teljes lakberendezések készpénz vagy részletre kapható

SARKÁNY I.

butoriparosnál, **Budapest, VII., Erzsébet-körut 26. sz.** műhely és raktár.

A „Titania"

gyorsgőzmosógép

felülmul minden mosógépet, bármely konkurrencziához tartozzék (olyanokat is, melyek nagy lármával és piaczi reklámmal hirdettetnek);

mos hófehérre harmad annyi időben, mint azelőtt;

kiméli a fehérnemüt eddig el nem ért módon;

megtakarit 75 % pénzt és időt és

OLCSO de jó.

Sok ezer áll üzemben és ugyanennyi az elismerőlevél.

Próbára is.

Titania - mángorló.

17-féle nagyságban 2—3 keményfahengerrel, minden árfokozatban 35 K-tól feljebb. Öt évi jótállás

Titania-forrófacsaró.

elsőrendü paragummi hengerrel. Prospektusok, plakátok és referencziák ingyen. Képviselők kerestetnek.

TITANIA-MÜVEK Wels, Felső-Ausztria 20. sz. Gyártanak különlegességek gyanánt: mosógépeket, takarmány-füllesztőket, vetőgépeket, szénagereblyéket, szegecsfecskendőket, különzőket, stb. Részletfizetések szivesen engedtetnek

Olcsó cseh ágytoll!

5 kiló: uj fosztott 12 korona, fehér pehelypuha fosztott 18 K, 24 K, hófehér pehelypuha fosztott 30 K, 36 K. Szállitás portomentes, utánvéttel. A kicserélés és visszavétel porto megtérités ellenében megengedtetik.

BENEDIKT SACHSEL Lobes 60. Pilsen mell. Böhmen

Tátra-Lomnicz

m. kir. kincstári gyógyfürdő és üdülőtelep.

Elsőrangu szállodák. Kitünő konyha. Villamos világitás. Vizvezeték. Csatornázás. Gondozott park. Kényelmes sétautak. Bérelhető fogatok és automobilok. Lóversenyek. Tennisz. Golf. Galamblövészet. Vadászat. Halászat. Zene. Hangversenyek. Előadások.

Modern vizgyógyintézet. Nagy fedett uszócsarnok.

Vasutállomás. Posta. Távirda. Interurban telefon. Kimeritő prospektussal és felvilágositással készséggel szolgál

a fürdőigazgatóság

Tátra-Lomnicz (Szepes m.)

Gundel Károly igazgató.

SERAIL-ARCZKENŐCS,

Minden ártalmas alkatrész nélkül!

az arczot tisztitja, fehériti és barsonypuhává teszi. **Egy tégely ára 1 kor. 40 fill., kis tégely ára 70 fill. Serail-szappan, Epe-szappan** kitünő toilett szappanok a kenőcs használatához. **Serail-crême** nappali használatra, **Serail-pouder** kiváló finom arczpor három szinben, fehér rózsaszin és crême. Egy doboz ára **1** kor.

Késziti **ROZSNYAY MATYÁS** gyógyszertára, **Aradon, Szabadság-tér.** 12294

5 KORONA egy pár elegáns

utczai vászonczipő

szürke és barna szinben

Mezei Jenő saját készitményü czipő áruházában

Budapest, IV., Kecskeméti-u. 13.

LOHR MÁRIA

Csipke-, vegyészeti tisztitó és festészeti intézete. Gyár: **VIII., Baross-utcza 85.**

Fiókűzletek: IV., Eskü-út 6, VI., Andrássy-út 16, VIII., József-körút 2, IX., Calvin-tér 9, V., Harminczad-utcza 3, VI., Teréz-körút 39.

★★★★ Ezelőtt **KRONFUSZ.** ★★★★

GANZ ÉS TÁRSA VASÖNTŐ ÉS GÉPGYÁR R.-T. BUDAPESTEN.

MOTOROK benzin-, gáz-, szivógáz- és kohógáz-üzemre. Közuti hengerlőgépek. Gőzekék. Gőzmótoros személyszállitó vasuti kocsik *kis- és nagyvasutak számára.* **Mindenféle vasuti kocsik személy- és teherszállitásra.** *Vasuti felszerelések. Kéregöntésü kerekek (Griffin rendszere).* **Hengerszékek malmok számára** *kéregöntetü hengerekkel. Mindenféle malomgépek.* **Egész malmok berendezése és felszerelése. Turbinák** *az elérhető legnagyobb hatásfok biztositásával.* **Transmissziók. Gyári berendezések. Téglagyári és kőapritó-gépek.** *Árjegyzékekkel és költségvetésekkel szivesen szolgálunk.*

Ganz-féle Villamossági R.-T. Budapesten, II. kerület, Lövőház-utcza.

Elektromos világitó és erőátviteli berendezések *egyen- és váltakozó áramra.* **Kolibri ivlámpák** *reklámczélokra.* **Elektromos üzemek berendezése uradalmakban.** *Meglévő berendezések átalakitása.* **Elektromos üzemű szivattyuk,** *tejgazdasági berendezések, emelőgépek, ventilátorok, mezei vasutak, szántó-, cséplő-, apritó- és takarmányozó-berendezések.* **Elektromos kis- és nagyvasutak. Bányavasutak.** — *Árjegyzékekkel és költségszámitásokkal szivesen szolgálunk.* 12698

Ha fáj a feje ne tétovázzék, hanem használjon azonnal **Beretvás-pastillát** mely 10 percz alatt a legmakacsabb migraint és fejfájást elmulasztja. — *Ára 1 korona 20 fillér.* — Kapható minden gyógyszertárban. Késziti **Beretvás Tamás** gyógyszerész **Kispesten.** * * * * * * Orvosok által ajánlva. — Három doboznál ingyen postai szállitás.

RÓZSATEJ kitünő teint-ápolószer 2 K fiatalos üdeséget kölcsönöz a bőrnek. balzsamszappan hozzá 60 f.
OSAN kitünő fogápoló szájviz K 1.76, fogpor 88 f.
TANNINGENE legjobb hajfestő szer 5 K
Hetekig megmarad és nem engedi festékét. Sötétszőkére, barnára és feketére
ANTON J. CERNY, Wien, levélczim XVIII. Carl Ludwigstr. 6. Lerakat I. Maxmilianstr. 9.
Raktár: gyógyszertárakban, parfümeriákban stb.

BUTOR készpénzért és részletre. 3 szoba teljes berendezés 360 frt, mely áll: 1 háló, ebédlő és szalonból. 100 szoba állandóan készen raktáron a legegyszerűbb kiviteltől a legfinomabbig. Képes árjegyzék ingyen. Album 50 fill. bélyegekben.
NAGY IMRE lakberendezési vállalata, Budapest, Váczi-körut 9. sz. (Szerecsen-u. sarok.)

Szeplők és májfoltok ellen használjon eredeti Kárpáti-féle
BENZOETEJ-CREMET
mert ez az egyedüli ideális kéz és arczfinomitó, csodálatosan eltüntet, szeplőt és minden bőrtisztátlanságot.
Ára utasitással 1 korona, 6 doboz rendelésénél bérmentve küldi az egyedüli késziti: **Kárpáti János** gyógyszertára **Arad/I.** Bpesten kapható Török J.-nél Király-u. 12. Török S. operagyógyt. Andrássy-út. Dr. Egger gyógyszertára Váczi-körút, Neruda Nándor drogeriája Kossuth Lajos-utcza. — Utasitást díjtalanul küld a készitő.

UJDONSÁG! Papek-féle törv. védett **pénz-tárcza**

erős zergebőrből. Előnyei: egy drb bőrből készitve, minden pénznem külön van, lapos és nem merev.
Urak részére 11 cm. hosszu, 7½ cm. széles — 3 korona,
hölgyek « 11 « « 6½ « « — 3 «
Vidékre 2 darab megrendelésnél portómentes küldés.
PAPEK JÓZSEF bőröndös és finom bőráru készitő **Budapest, VIII., Rákóczi-ut 15/B.** — Árjegyzék bérm.

OLBRICH L. szijgyártó, nyerges és bőröndös **Bpest, VI., Teréz-körút 6.** Dús raktár lovagló-, hajtó- vadász-, utazási és sport-czikkekben. Alapitva 1875. Árjegyzék ingy.

ÉKSZEREK EZÜSTNEMÜEK egyházi szerek, órák, angol, francia és kinaezüst dísztárgyak gyári áron a legujabb angol rendszer szerint beszerezhetők **részletfizetésre** **Sárga János ékszergyárostól** Kolozsvártt. - Képes nagy árjegyzék ingy.

:: Kizárólag eredeti, legjobbaknak elismert ::
„Iró angyal" gramofon gépek és lemezek.
SCHMID NOVÉREK-nél Budapest, IV., Kigyó-tér 1. sz. (Királyi bérpalota.)
Választékküldemények, kedvező lemezcsere fölvétel. Ár- és lemezjegyzék ingyen és bérmentve.

Legjobb! Divatos szabás! Elegáns, izléses kivitel!
BEDŐ JÓZSEF főuri czipész
Budapest, IV., Váczi-utcza, Városháztéri ideiglenes áruház
Készit uri és női CZIPŐ különlegességeket, sport- és disz-csizmákat.

Párisi világkiállitás «Grand Prix» 1900.
Kwizda-féle Restitutions-fluid mosóviz lovak számára
Szóvédjegy, czimke és csomagolás védve.
Egy üveg ára 2 K 80 f.
40 év óta az udvari- és versenyistállókban van használatban nagyobb strapáknál elő- és utóerősitőül, inak merevségénél, stb. az idomitásnál kiváló munkára képesiti a lovakat

Kwizda-féle Restitutions-fluid csak a mellékelt védjegygyel valódi. Képes árjegyzéket ingyen és bérmentve
Főraktár: Török József gyógyszerész, Budapest, Király-u. 12 és Andrássy-ut 26

Vegyi tisztitás, ruhafestés, gőzmosás czimü ismertető füzetet bárkinek bérmentve küld **Haltenberger Béla, Kassa.**

MATTONI-FÉLE **GIESSHÜBLER** természetes égvényes SAVANYÚVIZ.

PARÁD gyógy-fürdő megnyilik május hó 15-én.
Károlyi Mihály gróf tulajdona, Hevesmegyében, vastimsós fürdőkkel és hidegvízgyógyintézettel, égvényes kénes savanyuviz, természetes arzen- és vastartalmu vizekkel. Kiváló jó hatása **ideg-, vér-, gyomor- és méhbajoknál, gyengeségnél** ismeretes. Tiszta, enyhe hegyi levegő; sport; kirándulások. Modern kényelemmel berendezett szállodákban 173 szoba áll a vendégek befogadására. Kitünő élelmezés mérsékelt árak mellett. Évad május 15-től szept. végéig; a főévad junius 21-től augusztus 20-ig tart.
Fürdőkabinok és folyosók gőzfütéssel vannak ellátva.
Prospektussal és bárminemü fölvilágositással készséggel szolgál a **fürdőigazgatóság.**
Az elő- és utóévadban a lakások 50 százalékkal olcsóbbak az állandó vendégeknek.

HOMOK — ARANY
A legjobb és legolcsóbb épitőanyag a homokból czementtel vagy mészszel készült falazótégla, tetőcserép, járda és padlólap stb. dr. Gaspary rendsz. szerint előállitva. **Dr. Gaspary kézi vagy erőhajtásra berendezett gépein vagy formáin a legkülönbözőbb árakban.** A 228. számu ismertetési brosüra ingyen. Levelezés és nyomtatványok magyar nyelven. **Leipziger Cementindustrie. Dr. Gaspary & Co. Markranstädt, Leipzig mellett** (Németország).

Telt kebel elérésére.

Szép keblet szerezni, ma már nem képez titkot a hölgyvilág előtt, a mióta a **«Pilules Orientales»** (keleti labdacsok) csodálatos hatása ismeretes. Ezek a pilulák valóban azon tulajdonsággal birnak, hogy a keblet kifejlesztik, megszilárditják és ujjáalakitják, ép ugy a nyak és vállcsontok üregeit megszüntetik az által, hogy a kebelnek kecses teltséget kölcsönöznek a nélkül, hogy a derekat kibővitenék. A **keleti pilulák** főleg keleti növénykivonatokból készülnek s az ártalmas arzéntől teljesen mentesek. Hatását nem szabad hasonló czélú más külső vagy belső használatra szolgáló szerrel összetéveszteni. Egy több mint 20 évi eredmény a **Pilules Orientales** hirnevét megerősitette annyira, hogy úgy a fiatal leánynak, mint az asszonynak az egyedüli eszköze arra, hogy telt s szilárd kebelre tegyen szert. Könnyü és diskrét kezelés, tartós eredmény már 2 havi használat után. Egy üvegecske használati utasitással 6.45 kor., utánvéttel 6.75 kor. Főraktár Budapesten Török József VI., Király-utcza 12. Prágában Fr. Wittek & Co. Wassergasse 19

+ Soványság. + Szép telt alakot, gyönyörü keblet 6—8 hét alatt érhetni el a törv. védett **«Büsteria»** nevü arany éremmel (Páris 1900, Hamburg 1901, Berlin 1903) kitüntetett orientális erőporunk használata által. 30 fontnyi hizás biztositva. Ártatmatlan. Feltétlen reális, nem szédelgés. Sok elismerőlevél. Doboz használati utasitással 2 márka. Postautalványon v. utánvéttel (portó külön) **Hygienisches Institut D. Franz Steiner & Co** Berlin 57. Königgrätzerstrasse 66. Budapesten kapható: Török Józsefnél, Király-u. 12.

Magyar ember csak magyar ásványvizet igyék!
Magyar ásványviz forgalmi és kiviteli részv.-társ. Budapest, V., Báthory-utcza 5.
Kizárólag természetes magyar ásványgyógyvizet hozunk forgalomba.
Telefon 162—84.
Egy liter viz ára palaczkcsere mellett:

Borszéki Boldizsár, idült gyomorbaj ellen — 34 fill.	Baross, vesebaj ellen — 28 fill.	Horgász, étvágygerjesztő — 28 fill.
Borszéki Főkut, az ásványvizek királya, köszvény ellen — 28 «	Borhegyi, hugyhajtó — 28 «	Kászoni-Főkut (Salutaris) jód és lithiumtartalmu — 28 «
Borszéki Kossuth, vérszegénység ellen — 28 «	Boholti, korona forrás üditő viz 28 «	Répáti, égvényes ásványviz — 28 «
Bodoki Matild, alkális savanyuviz 28 «	Előpataki, sárgaság ellen — 34 «	Székely-Selters, idült gyomorbajok ellen — 28 «
	Felsőrákosi Mária, légcsőhurut ellen — 28 «	Sztojkai, czukorbetegség ellen 34 «
	Hargitaliget, üditő ital — 28 «	

Kérdezze meg az orvosát és megtudja, hogy a **természetes ásványviz** gyógyhatása és kellemes ize össze nem hasonlitható a mesterséges ásványvizekkel.
Magyar ásványvizeinkkel a külföld majdnem összes gyógyvizei pótolhatók.
Tiz palaczkot már házhoz szállitunk!

(Franklin-Társulat nyomdája Budapest, IV., Egyetem utcza 4. szám.)

VASÁRNAPI UJSÁG

27. SZ. 1909. (56. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. | FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. | BUDAPEST, JULIUS 4.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utcza 5. *Kiadóhivatal:* IV. Egyetem-utcza 4. | Egyes szám ára 40 fillér. | *Előfizetési feltételek:* Egész évre — 16 korona. Félévre — 8 korona. Negyedévre — 4 korona. A «*Világkrónikád*»-val negyedévenként 80 fillérrel több. | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

BONHEUR RÓZA ÉLETE ÉS MŰVEI.

(Rosa Bonheur, sa vie, son oeuvre. Ernest Flammarion.)

FELETTE ÉRDEKES, száz illusztráczióval ellátott könyv jelent meg Flammarionnál Bonheur Róza, a tüneményes tehetségű állatfestőnő életéről és műveiről, Klumpke Anna tollából.

Klumpke Anna maga is jeles arczképfestőnő, a mit a könyvhöz mellékelt Rosa Bonheur két arczképe is bizonyit, hozzá még nem is franczia, de amerikai leány és így annál meglepőbb, hogy a tollat is olyan ügyesen forgatja és egy neki idegen nyelven minden tekintetben élvezetes munkát tudott irni a fényes tehetségű, férfias erélyű festőművésznőről, kinek utolsó éveiben meghitt barátnője, lakótársa volt.

Egy logikusan gondolkodó, világos agy munkája e könyv, a mit azonban a szív melege is mondott tollba. Az igaz, hogy az irónőnek a legjobb kútforrás állt rendelkezésére, maga Bonheur Róza, mert az akkoron már 75 évet meghaladott művésznő óhaja volt, hogy halála után Klumpke Anna írja meg életrajzát és ahhoz minden szükséges adatot megadott neki irásban és élőszóval.

Klumpke Anna finom megfigyelő képességének köszönhetjük azonban, hogy nemcsak száraz vagy banálisan elmondott tényeket kapunk, de belátunk a híres festőnő lelkivilágába is és egy nagyon eredeti művészlélekkel ismerkedünk meg, a ki épen olyan okos és fenkölt lelkű, mint tehetséges; a férfi vas akaratával és erélyével küzd a sikerért, fogja fel az életet, de a nőiességét azért nem tagadja meg; levágja a haját és nadrágot húz, nem tüntetésből, de szükségletből, miután az állatok tanulmányozása miatt sok időt kell töltenie istállókban, a szabadban, de hamar szoknyát ölt, ha látogatói érkeznek a műtermébe; önérzetes, de ment minden kicsinyes hiúságtól; a kápráztató siker és sok tömjénezés nem széditi meg, vasszorgalma sohasem lankad, és kora ifjúságától kezdve késő aggságáig, csak egynek él: a művészetének. Bonheur Róza csak ennek, kizárólagosan csak ennek szentelte egész életét, a miben a szerelem semmi szerepet nem játszott, de annál többet a szeretet, a barátság. Bonheur Róza rajongásig szerette az édesanyját, a kit gyermekkorában vesztett el és még öregségében is siratott, rajongásig szerette ifjúkori barátnőjét, Micas Nathaliát, a ki ifjúkora óta vele lakott és mint öreg nő halt meg nála, s végre Klumpke Annát, öreg napjainak vigaszát, a kit általános örökösének tett meg.

MEGREMÜLT CSORDA. — Bonheur Róza festménye a párisi Luxembourg-képtárban.